

Podana niżej literatura przedmiotu ma charakter ogólny i zarazem podstawowy. W grupie „A” wymieniono prace o charakterze kompendiów informacyjnych, których wykorzystanie jest zalecane przy opracowywaniu wszystkich tematów z zakresu wiedzy o języku, oraz podano reprezentatywny wykaz słowników różnych typów. Grupa „B” obejmuje prace z różnych działów językoznawstwa – poszerzające, często w sposób znaczący, wiadomości zawarte w programie szkolnym. Grupa „C” to zasadniczo spis wydawnictw popularnonaukowych, które również mogą służyć uczestnikom eliminacji. Niezależnie od tego zestawu prac, przy każdym temacie wymieniono lektury ściślej z nim związane. Obejmują one wiele pozycji, co ma ułatwić uczniom dotarcie przynajmniej do niektórych z tych opracowań. Przygotowując się do egzaminu ustnego eliminacji centralnych, uczestnicy powinni się posłużyć zarówno lekturą ogólną, z której wybiorą odpowiednie pozycje, jak i lekturą zamieszczoną przy poszczególnych tematach. Na życzenie komisji uczestnik musi umieć przedstawić wykaz publikacji wykorzystanych w pracy nad tematem.

Uwaga: Wszystkie tematy wymagają umiejętności posługiwania się odpowiednim, w miarę obszernym materiałem językowym ilustrującym referowane zagadnienia.

LEKTURA OGÓLNA

GRUPA A

Kompendia:

1. K. Handke, E. Rzetelska-Feleszko, *Przewodnik po językoznawstwie polskim*, Wrocław 1977.
2. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, red. K. Polański, Wrocław 1993.
3. *Encyklopedia języka polskiego*, red. S. Urbańczyk i M. Kucala, wyd. 3 popr. i uzupeł., Wrocław 1999.
4. M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1976.
5. Z. Gołąb, A. Heinz, K. Polański, *Słownik terminologii językoznawczej*, Warszawa 1968.
6. *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wrocław 1994; wyd. popr. i rozszerzone: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin 2001.
7. *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Warszawa-Kraków 1998.

8. *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Język polski*, red. S. Gajda, Opole 2001.
9. *Słownik gramatyki*, red. J. Bralczyk, W Gruszczyński, wyd. 1, Warszawa 2002, wyd. 2, Warszawa 2004.
10. *Słownik pojęć i tekstów kultury*, red. E. Szczęsna, Warszawa 2002.
11. *Język polski. Encyklopedia szkolna WSiP*, red. A. Markowski, Warszawa 2005.

Słowniki:

12. J. Anusiewicz, J. Skawiński, *Słownik polszczyzny potocznej*, Warszawa 1996.
13. M. Bańko, *Słownik dobrego stylu, czyli wyrazy, które się lubią*, Warszawa 2006.
14. M. Bańko, *Słownik peryfraz, czyli wyrazów omownych*, Warszawa 2002.
15. M. Bańko, M. Krajewska, *Słownik wyrazów kłopotliwych*, Warszawa 1994 (lub wyd. nast.).
16. A. Bańkowski, *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. 1, A-K, t. 2, L-P, Warszawa 2000.
17. I. Bartmińska, J. Bartmiński, *Nazwiska obce w języku polskim. Problemy poprawnościowe. Słownik wymowy i odmiany*, Warszawa 1978.
18. S. Bąba, G. Dziamska, J. Liberek, *Podręczny słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa 1995.
19. A. Bogusławski, J. Wawrzyńczyk, *Polszczyzna, jaką znamy. Nowa sonda słownikowa*, Warszawa 1993.
20. A. Bogusławski, M. Danielewiczowa, *Verba polona abscondita*, Warszawa 2005.
21. J. Bralczyk, *Nowe słowa*, Warszawa 2007.
22. W. Boryś, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 2005.
23. A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1927 (i przedruki powojenne).
24. D. Buttler, *Słownik polskich homonimów całkowitych*, Wrocław 1998.
25. B. Chaciński, *Totalny słownik najmlodszej polszczyzny*, Kraków 2007.
26. W. Cienkowski, *Praktyczny słownik wyrazów bliskoznacznych*, Warszawa 1993.
27. W. Cienkowski, *Szkolny słownik synonimów*, Warszawa 1990.
28. K. Czarnecka, H. Zgółkowa, *Słownik gwary uczniowskiej*, wyd. 2, Poznań 1992.

29. M. Czeszewski, *Słownik polszczyzny potocznej*, Warszawa 2006.
30. A. Dąbrówka, E. Geller, *Słownik antonimów*, Warszawa 1995.
31. A. Dąbrówka, E. Geller, R. Turczyn, *Słownik synonimów*, Warszawa 1993.
32. K. Długosz-Kurczabowa, *Nowy słownik etymologiczny języka polskiego*, wyd. 2, Warszawa 2009.
33. L. Drabik, E. Sobol, A. Stankiewicz, *Słownik idiomów polskich PWN*, Warszawa 2006.
34. *Encyklopedyczny słownik języka polskiego od a do z*, red. D. Krajewska, w: *Encyklopedia powszechna Larousse'a*, Wrocław 2006.
35. E. Geller, A. Dąbrówka, *Słownik stylistyczny języka polskiego*, Warszawa 2007.
36. K. Holly, A. Żółtak, *Słownik wyrazów zapomnianych, czyli słownictwo naszych lektur*, Warszawa 2001.
37. *Indeks a tergo do Słownika języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, Warszawa 1973.
38. *Inny słownik języka polskiego PWN*, red. M. Bańko, t. 1-2, Warszawa 2000; wyd. elektroniczne: *Multimedialny słownik szkolny języka polskiego PWN*, wyd. 2 Warszawa 2006.
39. S. Jodłowski, W. Taszycki, *Zasady pisowni polskiej i interpunkcji ze słownikiem ortograficznym*, Wrocław 1972 (i wyd. nast.).
40. L. Kaczmarek, T. Skubalanka, S. Grabias, *Słownik gwary studenckiej*, Wrocław 1994 (i wyd. nast.).
41. J. Karłowicz, *Słownik gwar polskich*, t. 1-4, Kraków 1900–1911.
42. W. Kopaliński, *Słownik eponimów czyli wyrazów odmiennych*, Warszawa 1996.
43. W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1967 (i wyd. nast.).
44. I. Kurcz, A. Lewicki, J. Sambor, K. Szafran, J. Woronczak, *Słownik frekwencyjny polszczyzny współczesnej*, red. Z. Saloni, Kraków 1990–1991, t. 1 i 2.
45. I. Kurcz, A. Lewicki, W. Maślowski, J. Sambor, J. Woronczak, *Słownictwo współczesnego języka polskiego. Listy frekwencyjne*, t. 1-5, Warszawa 1974–1977.
46. Z. Kurzowa, H. Zgółkowa, *Słownik minimum języka polskiego*, Poznań 1992.
47. S.B. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 1-6, Warszawa 1807–1814; wyd. 2, Lwów 1854–1860; wyd. 3 (fotooffset.) Warszawa 1951.

48. W. Lubaś, S. Urbańczyk, *Podręczny słownik poprawnej wymowy polskiej*, Warszawa 1990; wyd. 2 Warszawa 1994.
49. W. Lubaś, *Słownik polskich leksemów potocznych*, Kraków, 2001.
50. *Mały słownik języka polskiego*, red. S. Skorupka, H. Auderska, Z. Łempicka, Warszawa 1968 (i wyd. nast.); wyd. 10, zmienione i popr., red. E. Sobol, Warszawa 1994 lub *Podręczny słownik języka polskiego*, oprac. E. Sobol, Warszawa 1996 lub *Nowy słownik języka polskiego*, red. E. Sobol, Warszawa 2002.
51. *Mały słownik odmiany nazw własnych*, red. A. Cieślíkowa, Kraków 2002.
52. *Mały słownik zaginionej polszczyzny*, red. F. Wysocka, Kraków 2003.
53. *Mały słownik gwar polskich*, red. J. Wronicz, Kraków 2010.
54. A. Nagórko, M. Łaziński, H. Burkhardt, *Dystynktywny słownik synonimów*, Kraków 2004.
55. *Nowy słownik gwary uczniowskiej*, red. H. Zgółkowa, Wrocław 2004.
56. *Nowy słownik ortograficzny PWN*, red. E. Polański, Warszawa 1998.
57. *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*, red. A. Markowski, Warszawa 1999.
58. J. Podracki, *Słownik interpunkcyjny języka polskiego*, wyd. 2 zmienione, Warszawa 1998.
59. J. Podracki, *Słownik skrótów i skrótowców*, Warszawa 1999.
60. *Praktyczny słownik poprawnej polszczyzny nie tylko dla młodzieży*, red. A. Markowski, Warszawa 1995.
61. *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, Poznań 1994–2005.
62. S. Reczek, *Podręczny słownik dawnej polszczyzny*, Wrocław 1968.
63. Z. Saloni, T. Wróblewska, K. Szafran, *Ortograficzny słownik ucznia*, Warszawa 1993; wyd. 2, Warszawa 1997.
64. Z. Saloni, W. Gruszczyński, R. Wołosz, M. Woliński, *Słownik gramatyczny języka polskiego*, Warszawa 2007.
65. S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1-2, Warszawa 1967 (i wyd. nast.).
66. S. Skorupka, *Słownik wyrazów bliskoznacznych*, Warszawa 1957 (i wyd. nast.).
67. F. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, t. 1, Kraków 1952 i nast.
68. *Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego*, t. 1. T. Vogelgesang, *Gniazda odprzymiotnikowe*, red. H. Jadacka, Kraków 2001.

69. *Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego*, t. 2. H. Jadacka i in., *Gniazda odrzeczownikowe*, red. H. Jadacka, Kraków 2001.
70. *Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego*, t. 3. M. Skarżyński i in., *Gniazda odczasownikowe*, red. M. Skarżyński, Kraków 2004.
71. *Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego*, t. 4. M. Skarżyński, *Gniazda motywowane przez liczebniki, przysłówki, zaimeki, przymyki, modulanty, onomatopeje, wykrzykniki*, Kraków 2004.
72. *Słownik gwar polskich*, red. J. Reychan, t. 1, Wrocław 1982 i nast.
73. *Słownik języka Adama Mickiewicza*, red. nac. K. Górski, S. Hrabec, t. 1-11, Wrocław 1962–1983.
74. *Słownik języka Jana Chryzostoma Paska*, red. W. Doroszewski, H. Koneczna, t. 1-2, Wrocław 1965–1973.
75. *Słownik języka polskiego PAN*, red. W. Doroszewski, t. 1-10 i suplement, Warszawa 1958–1969.
76. *Słownik języka polskiego PWN*, red. M. Szymczak, t. 1-3, Warszawa 1978–1981 (i wyd. nast. po roku 1992 uzupeł. o *Suplement* i zmienione).
77. *Słownik języka polskiego* wypracowany przez A. Zdanowicza, (...), cz. 1-2, Wilno 1861 (tzw. *Słownik Wileński*).
78. *Słownik języka polskiego*, red. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, t. 1-8, Warszawa 1900–1927; wyd. 2 (fotooffset.), Warszawa 1952–1953 (tzw. *Słownik Warszawski*).
79. *Słownik nazw miejscowości i mieszkańców*, red. M. Łaziński, Warszawa 2007.
80. *Słownik ortograficzny PWN*, red. M. Szymczak, Warszawa 1975 (i wyd. nast.).
81. *Słownik polskich form homonimicznych*, red. D. Buttler, Wrocław 1984.
82. *Słownik polszczyzny XVI w.*, red. nac. M.R. Mayenowa, od t. 23 red. nac. F. Peplowski, Wrocław 1966 i nast.
83. *Słownik poprawnej polszczyzny*, red. W. Doroszewski i H. Kurkowska, Warszawa 1973 (i wyd. nast.).
84. *Słownik prasłowiański*, red. F. Sławski, od t. 1, Wrocław 1974 i nast.
85. *Słownik staropolski*, red. S. Urbańczyk, Wrocław 1953–2003.
86. *Słownik synonimów polskich*, red. Z. Kurzowa, Warszawa 1998.
87. *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich*, red. K. Polański, t. 1-5, Wrocław-Kraków 1980–1992.

88. *Słownik współczesnego języka polskiego*, red. B. Dunaj, Wilga, Warszawa 1996; *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. B. Dunaj, Reader's Digest, Warszawa 2007.
89. *Słownik wymowy polskiej*, red. M. Karaś, M. Madejowa, Warszawa 1977.
90. *Słownik wyrazów obcych*, red. J. Tokarski, Warszawa 1971; wyd. 25, uzupełnienie i poprawki, Warszawa 1991; *Słownik wyrazów obcych*. Wydanie nowe, red. E. Sobol, Warszawa 1995.
91. *Szkolny słownik nauki o języku*, red. J. Podracki, Warszawa 1998.
92. S. Szober, *Słownik ortoepiczny. Jak mówić i pisać po polsku*, Warszawa 1937 (wyd. drugie i nast. pt. *Słownik poprawnej polszczyzny*).
93. W. Śliwiński, *Słownik semantyczno-syntaktyczny przymiotników polskich*, Kraków 1993.
94. J. Tokarski, *Schematyczny indeks a tergo polskich form wyrazowych*, red. Z. Saloni, Warszawa 1993 lub wyd. nast.
95. *Uniwersalny słownik języka polskiego PWN*, red. S. Dubisz, Warszawa 2003.
96. *Wielki słownik frazeologizmów PWN z przysłowiami*, oprac. A. Kłosińska, E. Sobol, A. Stankiewicz, Warszawa 2005.
97. *Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych PWN*, red. M. Bańko, Warszawa 2005.
98. *Wielki słownik wyrazów obcych PWN*, red. M. Bańko, Warszawa 2005.
99. H. Wróbel, E. Kowalik, T. Rokicka, A. Orzechowska, *Mały słownik odmiennej wyrazów trudnych*, Warszawa 1993.
100. R. Zawiliński, *Dobór wyrazów. Słownik wyrazów bliskoznacznych i jednoznacznych do praktycznego użytku*, Kraków 1926.
101. H. Zgółkowa, *Podstawowy słownik języka polskiego z zarysem gramatyki*, Poznań 2008.

GRUPA B

102. J. D. Apresjan, *Semantyka leksykalna. Synonimiczne środki języka*, Wrocław 1980 lub wyd. nast.
103. J. Bańcerowski, J. Pogonowski, T. Zgółka, *Wstęp do językoznawstwa*, Poznań 1982 (tylko część I: *Podstawy języka*).
104. M. Bańko, *Z pogranicza leksykografii i językoznawstwa*, Warszawa 2001.
105. M. Bańko, *Wykłady z polskiej fleksji*, Warszawa 2002.
106. J. Bartmiński, S. Niebrzegowska-Bartmińska, *Tekstologia*, Warszawa 2010.

107. A. Bednarek, M. Grochowski, *Zadania z semantyki językoznawczej*, Toruń 1993; wyd. 2 Toruń 1997.
108. J. Bobrowski, *Zaproszenie do językoznawstwa*, Kraków 1998.
109. M. Bugajski, *Językoznawstwo normatywne*, Warszawa 1993.
110. D. Buttler, H. Kurkowska, H. Satkiewicz, *Kultura języka polskiego*, t. 1, Warszawa 1976; t. 2, Warszawa 1982.
111. K. Długosz-Kurczabowa, S. Dubisz, *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa 1998.
112. W. Doroszewski, *Podstawy gramatyki polskiej*, Warszawa 1963.
113. S. Dubisz, H. Karaś, N. Kolis, *Dialekty i gwary polskie*, Warszawa 1995.
114. L. Dukiewicz, I. Sawicka, *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Fonetyka i fonologia*, Kraków 1995.
115. A. Furdal, *Językoznawstwo otwarte*, Opole 1977, wyd. 2, Wrocław 1990.
116. *Gramatyka opisowa języka polskiego z ćwiczeniami*, red. W. Doroszewski, B. Wieczorkiewicz, Warszawa 1968.
117. *Gramatyka opisowa współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkowska, R. Laskowski, H. Wróbel, wyd. 2 zmienione, Warszawa 1998.
118. M. Grochowski, S. Karolak, Z. Topolińska, *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia*, red. Z. Topolińska, Warszawa 1984.
119. M. Grochowski, *Zarys leksykologii i leksykografii. Zagadnienia synchroniczne*, Toruń 1982.
120. R. Grzegorzczkowska, *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*, wyd. 3. poprawione i rozszerzone, Warszawa 2001.
121. R. Grzegorzczkowska, *Wstęp do językoznawstwa*, Warszawa 2007.
122. R. Grzegorzczkowska, *Wykłady z polskiej składni*, Warszawa 1996 i nast.
123. R. Grzegorzczkowska, *Zarys słowotwórstwa polskiego*, Warszawa 1982.
124. A. Heinz, *Językoznawstwo ogólne*, Kraków 1969, „Nauka dla Wszystkich”.
125. H. Jadacka, *Kultura języka polskiego. Fleksja. Słowotwórstwo. Składnia*, Warszawa 2005.
126. *Język polski. Kompendium*, red. M. Derwojedowa, H. Karaś, D. Kopcińska, Warszawa 2005.
127. *Język polski na co dzień*, red. M. Bańko, Warszawa 2007.
128. S. Kania, J. Tokarski, *Zarys leksykologii i leksykografii polskiej*, Warszawa 1984.

129. T. Karpowicz, *Kultura języka polskiego. Wymowa. Ortografia. Interpunkcja*, Warszawa 2009.
130. Z. Klemensiewicz, *Historia języka polskiego*, t. 1-3, Warszawa 1961, 1965, 1972 (i wyd. nast. scalone; wyd. przejrzone i uzupeł. 1998).
131. Z. Klemensiewicz, *Podstawowe wiadomości z gramatyki języka polskiego*, Warszawa 1971.
132. Z. Klemensiewicz, *Zarys składni polskiej*, Warszawa 1963 i wyd. nast.
133. W. Kuraszkiewicz, *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa 1972.
134. H. Kurkowska, S. Skorupka, *Stylistyka polska. Zarys*, Warszawa 1974 lub wyd. nast.
135. J. Lyons, *Wstęp do językoznawstwa*, Warszawa 1975.
136. J. Lyons, *Semantyka*, t. 1, Warszawa 1984, t. 2, Warszawa 1989.
137. A. Majewicz, *Języki świata i ich klasyfikowanie*, Warszawa 1996.
138. M. Malec, *O imionach i nazwiskach w Polsce. Tradycja i współczesność*, Kraków 1996.
139. A. Markowski, *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*, Warszawa 2005.
140. M.R. Mayenowa, *Poetyka teoretyczna. Zagadnienia języka*, wyd. 3, Wrocław 2000. (rozdział IV: *Słownik i gramatyka*, rozdział VI: *Styl, stylizacja i stylistyka*).
141. T. Milewski, *Językoznawstwo*, Warszawa 1965 lub wyd. nast.
142. W. Miodunka, *Podstawy leksykologii i leksykografii*, Warszawa 1989.
143. A. Nagórko, *Podręczna gramatyka polska*, Warszawa 2010.
144. *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Język polski*, red. S. Gajda, Opole 2001.
145. *Nauka o języku dla polonistów*, red. S. Dubisz, wyd. 3 zmienione i rozszerzone, Warszawa 1999.
146. *O zagrożeniach i bogactwie polszczyzny*, red. J. Miodek, Wrocław 1996.
147. J. Pelc, *Wstęp do semiotyki*, Warszawa 1982.
148. T. Piotrowski, *Z zagadnień leksykografii*, Warszawa 1994.
149. T. Piotrowski, *Zrozumieć leksykografię*, Warszawa 2002.
150. *Praktyczna stylistyka nie tylko dla polonistów*, red. E. Bańkowska, A. Miłośniczka, Warszawa 2003.
151. *Przewodnik po stylistyce polskiej*, red. S. Gajda, Opole 1995.
152. Z. Saloni, *Czasownik polski*, Warszawa 2000.
153. Z. Saloni, *Wstęp do koniugacji polskiej*, Olsztyn 2000.

154. Z. Saloni, M. Świdziński, *Składnia współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1981; wyd. 2, Warszawa 1985; wyd. 4 zmienione, Warszawa 1998.
155. F. de Saussure, *Kurs językoznawstwa ogólnego*, Warszawa 1961.
156. J. Strutyński, *Elementy gramatyki historycznej języka polskiego*, Kraków 1991 i wyd. nast.
157. T. Skubalanka, *Historyczna stylistyka języka polskiego. Przekroje*, Wrocław 1984.
158. Z. Stieber, *Historyczna i współczesna fonologia języka polskiego*, Warszawa 1966.
159. Z. Szober, *Gramatyka języka polskiego*, Warszawa 1957.
160. M. Szczupryczyńska, *Wstęp do językoznawstwa*, Toruń 1988.
161. J. Tokarski, *Fleksja polska*, Warszawa 1978 lub wyd. nast.
162. B. Walczak, *Zarys dziejów języka polskiego*, Poznań 1995.
163. A. Weinsberg, *Językoznawstwo ogólne*, Warszawa 1983, część A: *Przedmiot i działy językoznawstwa*.
164. A. Wierzbicka, *Język – umysł – kultura*, red. J. Bartmiński, Warszawa 1999.
165. A. Wierzbicka, *Semantyka. Pojęcia elementarne i uniwersalne*, Lublin 2006.
166. H. Wróbel, *Gramatyka języka polskiego*, Katowice 2001.
167. *Współczesna polszczyzna*, Warszawa 1981.
168. L. Zawadowski, *Lingwistyczna teoria języka*, Warszawa 1966.
169. *Zbiór zadań z językoznawstwa*, praca zbiorowa, oprac. W. Gruszczyński, wyd. 1, Warszawa 1990.
170. D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Wykłady ze stylistyki*, Warszawa 2008.
171. P. Żmigrodzki, *Wprowadzenie do leksykografii polskiej*, wyd. 3, Katowice 2009.
172. P. Żmigrodzki, *Słowo – słownik – rzeczywistość*, Kraków 2008.

GRUPA C

173. *ABC... polskiej gramatyki. Leksykon szkolny*, oprac. J. Kwiek-Osiowska, Warszawa 1994.
174. S. Bąba, B. Walczak, *Na końcu języka. Poradnik leksykalno-gramatyczny*, Warszawa 1992.
175. J. Bralczyk, *Język na sprzedaż*, Warszawa 1996.
176. A. Cegieła, A. Markowski, *Z polszczyzną za pan brat*, Warszawa 1982.

177. W. Cienkowski, *Język dla wszystkich*, t. 1, Warszawa 1978; t. 2, Warszawa 1980.
178. W. Doroszewski, *O kulturę słowa. Poradnik językowy*, t. 1, Warszawa 1964; t. 2, Warszawa 1968.
179. S. Dubisz, *Między dawnymi a nowymi laty. Eseje o języku*, Warszawa 1988.
180. *Język polski. Encyklopedia w tabelach*, red. W. Mizerski, Warszawa 2000.
181. *Język polski. Poradnik profesora A. Markowskiego*, Warszawa 2003.
182. B. Klebanowska, W. Kochański, A. Markowski, *O dobrej i złej polszczyźnie*, Warszawa 1989.
183. A. Markowski, *Jak dobrze mówić i pisać po polsku*, Warszawa 2000.
184. A. Markowski, *Leksykon wyrazów obcych*, wyd. 2, Warszawa 1996.
185. A. Markowski, *500 zagadek o języku polskim*, Warszawa 1975.
186. A. Markowski, *Polszczyzna końca XX wieku*, Warszawa 1992.
187. A. Markowski, *Polszczyzna znana i nie znana*, Warszawa 1993.
188. J. Miodek, *O języku do kamery*, Rzeszów 1992.
189. J. Miodek, *Przez lata ze „Słowem Polskim”*, Wrocław 1991.
190. J. Miodek, *Rzecz o języku. Szkice o współczesnej polszczyźnie*, Wrocław 1983.
191. J. Miodek, *Odpowiednie dać rzeczy słowo: szkice o współczesnej polszczyźnie*, Wrocław 1978.
192. W. Pisarek, *Słownik języka niby-polskiego, czyli błędy językowe w prasie*, Wrocław 1978.
193. W. Pisarek, *Słowo między ludźmi*, Warszawa 1985.
194. J. Podracki, *Czy to naprawdę po polsku? Poradnik językowy*, Warszawa 1993.
195. J. Podracki, *Świat ludzi, rzeczy, słów: pogadanki o języku i kulturze*, Warszawa 1994.
196. *Polszczyzna 2000*, red. W. Pisarek, Kraków 1999.
197. *Polszczyzna płata nam figle. Poradnik językowy dla każdego*, red. J. Podracki, Warszawa 1991, wyd. 2, Warszawa 1993.
198. E. Przyłubska, F. Przyłubski, *Język polski na co dzień*, Warszawa 1972.
199. A. Wierzbicka, *O języku – dla wszystkich*, Warszawa 1965.
200. A. Wierzbicka, *Kocha, lubi, szanuje. Medytacje semantyczne*, Warszawa 1971.
201. A. Wierzbicka, P. Wierzbicki, *Praktyczna stylistyka*, Warszawa 1970.
202. A. Wolański, *Edycja tekstów. Praktyczny poradnik*, Warszawa 2008.

203. D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Jak to napisać. Poradnik redagowania i komponowania tekstów*, Warszawa 2000.
204. H. i T. Zgólkowie, *Językowy savoir-vivre*, Poznań 1992.

I. ELEMENTY STRUKTURALISTYCZNEJ TEORII JĘZYKA

- Definicja znaku; typy znaków; dyskusyjny status symptomów (Milewski a Weinberg).
- Najważniejsze (definicyjne) cechy znaków języka naturalnego; problem konwencjonalności wykrzykników i onomatopei.
- Pozostałe cechy znaków języka naturalnego.
- Język (langue) a mówienie (language): charakterystyka języka (abstrakcyjnego systemu, kodu) w opozycji do aktu mowy (konkretnego przekazu, tekstu, wypowiedzi).
- Istota opozycji w języku; typy opozycji.
- Jednostki języka i sposób ich wyodrębniania; rola analogii (proporcji).
- Zasady badania języka jako struktury: fakty wewnętrznojęzykowe i zewnętrznojęzykowe; podejście synchroniczne i diachroniczne.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 2, 121 (s. 12–45), 126 (s. 23–38), 135 (s. 49–84), 136 (t. I, rozdz. 1 i 3), 141 (rozdz. I i II), 147, 155 (wstęp, s. 35–50 i 89–146), 163, 199.

Ponadto:

- J.D. Apresjan, *Koncepcje i metody współczesnej lingwistyki strukturalnej*, Warszawa 1971, cz. I, rozdz. 3.
- E. Benveniste, *Istota znaku językowego*, w: *Semiotyka dziś i wczoraj*, red. J. Pelc, L. Koj, Wrocław 1991.
- A. Bogusławski, *O zasadach rejestracji jednostek języka*, „Poradnik Językowy” 1976, z. 8.
- L. Hjelmslev, *Wyrażenie i treść*, w: *Językoznawstwo strukturalne*, red. A. Weinsberg, H. Kurkowska, Warszawa 1979 lub w: *Semiotyka dziś i wczoraj*, red. J. Pelc, L. Koj, Wrocław 1991.
- Z. Saloni, *Unilateralne i bilateralne podejście do znaków języka (naturalnego)*, w: *W świecie znaków*, red. J.J. Jadacki, W. Strawieński, Warszawa 1996, s. 286–294.

II. FUNKCJE JĘZYKA I TEKSTU

— Różne rozumienia terminu „funkcja” i różne jego zastosowania w literaturze przedmiotu. Funkcje czego? – języka, znaku językowego czy tekstu?

— Zestaw funkcji wymienianych w literaturze przedmiotu, ich hierarchia.

— Model znaku językowego K. Bühlera: semantyczne funkcje (złożonego) znaku językowego – symbol, symptom, sygnał; wyrażanie, apelowanie, opis; dyskusyjne kwestie ujęcia Bühlerowskiego.

— Teoria R. Jakobsona: schemat komunikacji językowej; istota funkcji poznawczej (denotatywnej / oznaczającej / referencjalnej), emotywniej, konatywniej, fatycznej, metajęzykowej i poetyckiej; dyskusyjne aspekty tej teorii; porównanie modelu Bühlera z modelem Jakobsona.

— Funkcje w ujęciu L. Zawadowskiego i H. Kurkowskiej.

— Funkcje języka jako systemu, funkcje ogółu wypowiedzi oraz funkcje wypowiedzi jednostkowych w ujęciu R. Grzegorzczkowej.

— „Prezentacja nadawcy” poprzez tekst – funkcja prezentatywna wypowiedzi.

— „Informowanie” poprzez tekst – funkcja informatywna wypowiedzi.

— Różne rozumienia pojęcia ekspresji w literaturze przedmiotu.

— „Apelowanie” poprzez tekst – funkcja konatywna (impresywna) i środki jej służące w różnych typach tekstów.

— Typy tekstów o funkcji sprawczej.

Lektura:

Odповідnie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 2, 115 (cz. II), 121 (s. 46–61), 126 (s. 539–551), 168 (rozdz. 7–8).

Ponadto:

A. Bogusławski, *Własności pragmatyczne wyrażen równoznacznych*, „Pamiętnik Literacki” 64, 1973.

K. Bühler, *Zasady badań nad językiem*, w: *Semiotyka dziś i wczoraj*, red. J. Pelc, L. Koj, Wrocław 1991.

K. Bühler, *Teoria języka*, Kraków 2004, rozdz. I § 2 i 3.

R. Grzegorzczkowa, *Problem funkcji języka i tekstu w świetle teorii aktów mowy*, w: „Język a kultura”, t. 4, red. J. Bartmiński, R. Grzegorzczkowa, Wrocław 1991.

R. Jakobson, *Poetyka w świetle językoznawstwa*, w: R. Jakobson, *W poszukiwaniu istoty języka*, t. 2, Warszawa 1989.

H. Kurkowska, *O funkcjach tekstu*, „Biuletyn Ośrodka Kultury Mowy” 1974, 1.

J. Lalewicz, *Krytyka teorii funkcji mowy Bühlera – Jakobsona*, „Teksty” 6 (12), 1973.

- J. Puzynina, *O funkcjach języka, tekstu oraz ich elementów leksykalnych*, w: *Z zagadnień słownictwa współczesnego języka polskiego*, red. M. Szymczak, Wrocław 1979.
- A. Wierzbicka, *Miejsce problematyki ekspresji w teorii semantycznej*, „Pamiętnik Literacki” 59, 1968, z. 4 lub w: A. Wierzbicka, *Dociekania semantyczne*, Wrocław 1969.

III. PROBLEMY AKTÓW MOWY

— Teoria performatywności Austina: performatywy a konstatacje; warunki fortunności performatywów, warunki fortunności a warunki prawdziwości; językowe kryteria performatywności; performatywy wyraźne i niewyraźne.

— Teoria illokucji: czynności lokucyjne, illokucyjne i perlokucyjne; fonetyczny, fatyczny i rematyczny aspekt aktu lokucyjnego; illokucyjne i perlokucyjne skutki aktu mowy; klasy mocy illokucyjnej.

— Struktura aktu mowy w opisie Searle’a. Krytyczna analiza jednego z aktów opisanych przez autora.

— Problemy aktów mowy w semantyce A. Wierzbickiej: język opisu, komponenty semantyczne, akty mowy a genry mowy, odbicie kulturowej specyfiki danej wspólnoty językowej w semantyce aktów mowy.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 6 (hasło: *Akty mowy*), 121 (s. 62–70), 126 (s. 552–559), 164 (s. 193–269).

Ponadto:

J.L. Austin, *Performatywy i konstatacje*, w: M. Hempoliński, *Brytyjska filozofia analityczna*, Warszawa 1974, s. 235–244.

J.L. Austin, *Jak działać słowami?*, w: J. L. Austin, *Mówienie i poznawanie. Wykłady i rozprawy filozoficzne*, Warszawa 1987, s. 74–96.

A. Wierzbicka, *Akty mowy*, w: *Semiotyka i struktura tekstu. Studia poświęcone VII Międzynarodowemu Kongresowi Słowistów*, Wrocław 1973, s. 201–219.

A. Wierzbicka, *Analiza lingwistyczna aktów mowy jako potencjalny klucz do kultury*, w: *Problemy wiedzy o kulturze*, red. A. Brodzka, M. Hopfinger, J. Lalewicz, Wrocław 1986, s. 103–104.

A. Wierzbicka, *Genry mowy*, w: *Tekst i zdanie*, red. T. Dobrzyńska, E. Janus, Warszawa 1983, s. 125–138.

IV. TEORIE JĘZYKOZNAWCZE: GENERATYWIZM I KOGNITYWIZM

- Podstawowe założenia metodologiczne językoznawstwa generatywnego i kognitywnego – podobieństwa i różnice.
- Ludzka kompetencja językowa – wrodzona czy wyuczona?
- Natywizm i uniwersalizm – generatywna koncepcja gramatyki uniwersalnej.
- Język jako algorytm pozwalający na tworzenie nieskończonej ilości zdań.
- Relacje między myślą, percepcją a językiem. Językowy obraz świata.
- Kategoryzacja w ludzkim myśleniu i języku. Kognitywna teoria prototypu.
- Metafora i metonimia w językoznawstwie kognitywnym; teoria metafory pojęciowej.
- Różnice między strukturalnym i funkcjonalnym podejściem do języka.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 2, 120 (s. 63–70, 80–86 i 162–169), 126 (s. 813–830).

Ponadto:

N. Chomsky, *Zagadnienia teorii składni*, Wrocław 1982.

N. Chomsky, *O naturze i języku*, Poznań 2005.

V. Evans, *Leksykon językoznawstwa kognitywnego*, Kraków 2010.

J. Fisiak, *Wstęp do współczesnych teorii lingwistycznych*, wyd. III, Warszawa 1985 (rozdział IX: *Gramatyka generatywno-transformacyjna*, s. 97–119).

G. Kleiber, *Semantyka prototypu. Kategorie i znaczenie leksykalne*, Kraków 2003.

G. Lakoff, M. Johnson, *Metafory w naszym życiu*, Warszawa 1988.

J. Lyons, *Chomsky*, Warszawa 1972.

P. Mecner, *Elementy gramatyki umysłu*, Kraków 2005.

A. Pawelec, *Znaczenie ucieleśnione. Propozycje kręgu Lakoffa*, Kraków 2005.

J. Ślósarska, G. Habrajska, *Kognitywizm w poetyce i stylistyce*, Kraków 2006.
Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa, red. E. Tabakowska, Kraków 2001.

J.R. Taylor, *Kategoryzacja w języku. Prototypy w teorii językoznawczej*, Kraków 2001.

J.R. Taylor, *Gramatyka kognitywna*, Kraków 2007.

V. FONETYKA I FONOLOGIA JĘZYKA POLSKIEGO – PODSTAWOWE ZAGADNIENIA

- Przedmiot badań fonetyki i fonologii.
- Polski system głoskowy i jego cechy charakterystyczne na tle innych języków.
- Mowa a pismo, relacje między dźwiękiem a literą, rola transkrypcji fonetycznej.
- Budowa narządów mowy i powstawanie dźwięków.
- Charakterystyka artykulacyjna poszczególnych głosek polskich (miejsce artykulacji, sposób artykulacji, dźwięczność, nosowość). Kryteria klasyfikacji głosek.
- Samogłoski a spółgłoski.
- Upodobnienia głoskowe w języku polskim i ich typy.
- Głoska a fonem.
- Podstawowe pojęcia fonologii: cecha dystynktywna, opozycja fonologiczna.
- Systemy fonologiczne współczesnej polszczyzny. Źródła różnic.
- Akcent wyrazowy w języku polskim.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 3 (hasło: *System fonologiczny języka polskiego*), 9, 114, 126 (s. 39–133), 158 (cz. II).

Ponadto:

M. Dłuska, *Fonetyka polska*, Warszawa 1981.

D. Ostaszewska, J. Tambor, *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*, Warszawa 2000.

B. Wierzchowska, *Wymowa polska*, Warszawa 1970.

M. Wiśniewski, *Zarys fonetyki i fonologii współczesnego języka polskiego*, Toruń 1997.

VI. KATEGORIE GRAMATYCZNE JĘZYKA POLSKIEGO – FLEKSJA FUNKCJONALNA

— Forma wyrazowa jako jednostka tekstu zinterpretowana pod względem gramatycznym i znaczeniowym:

- a) typy morfemów tworzących formę wyrazową: leksykalne (rdzenne) i gramatyczne (słowotwórcze i fleksyjne);
- b) typy konstrukcji fleksyjnych (sposób sygnalizowania funkcji

składniowej form wyrazowych w polszczyźnie): konstrukcja syntetyczna, aglutynacyjna lub analityczna;

c) cechy językowe wyrażane za pomocą morfemów gramatycznych.

— Pojęcia: kategoria gramatyczna (rozłączny podział form wyrazowych ze względu na daną cechę językową) i wartość kategorii gramatycznej (podzbiór form wyrazowych otrzymany w wyniku ich podziału ze względu na daną cechę językową).

— Klasyfikacja morfologiczna kategorii gramatycznych: kategorie paradygmatyczne (fleksyjne) i kategorie klasyfikujące (słownikowe) – własności fleksyjne form wyrazowych a własności gramatyczne leksemów (wyrazów).

— Przypadek, liczba, rodzaj, osoba, czas, tryb, aspekt jako cechy językowe służące za podstawę wyróżniania kategorii gramatycznych polszczyzny:

a) funkcje poszczególnych kategorii gramatycznych;

b) sposób przysługiwania danych cech językowych wyrazom określanym jako rzeczowniki, przymiotniki, liczebniki i czasowniki;

c) pojęcia: zneutralizowana wartość kategorii gramatycznej i część mowy obojętna na kategorię gramatyczną.

— Wartości kategorii klasyfikujących:

a) wartości kategorii rodzaju rzeczownika a sposób ich wyodrębniania (ile rodzajów jest w języku polskim?);

lub:

b) wartości kategorii aspektu czasownika a zasób jego form wyrazowych;

lub:

c) rzeczowniki „bez liczby mnogiej” (singularia tantum) i rzeczowniki „bez liczby pojedynczej” (pluralia tantum).

— Wartości kategorii paradygmatycznych i ich wykładniki:

a) wielość i wielofunkcyjność wykładników wartości kategorii przypadku rzeczownika (typy motywacji końcówek a ich repartycja);

lub:

b) wartości kategorii trybu, czasu oraz osoby czasownika i ich wykładniki.

— Homonimia form gramatycznych – źródła, sposoby rozwiązywania homonimii (tzw. dehomonimizacji).

— Stopień przymiotnika i przysłówka oraz strona czasownika jako kategorie gramatyczne z pogranicza fleksji, składni i słowotwórstwa.

Lektura:

Odpowiednie fragmenty pozycji z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 3, 6 (hasło: *Kategorie gramatyczne*), 9 (wybrane artykuły), 44 (s. XXXV–XLIX), 117 (s. 129–137 i 153–224), 104, 105, 126, 153, 154, oraz 103, 115, 141, 143, 163, 166.

Ponadto:

- E. Awramiuk, *Systematyczność polskiej homonimii międzyparadygmatycznej*, Białystok 2000.
- B. Klebanowska, *Kategorie morfologiczne w Gramatyce współczesnego języka polskiego*, w: „Studia Gramatyczne” VIII, Wrocław 1987, s. 53–64.
- J. Kuryłowicz, *O rozwoju kategorii gramatycznych*, Kraków 1968, w: „Nauka dla Wszystkich”.
- R. Laskowski, *Niektóre trudności i kwestie sporne w opisie fleksji języka polskiego*, w: „Studia Gramatyczne” VIII, Wrocław 1987, s. 99–122.
- J. Rokoszowa, *Czas a język i Kategoria strony*, w: *Język – czas – milczenie*, red. L. Bednarczuk, Kraków 1999, s. 7–183.

VII. CZĘŚCI MOWY W JĘZYKU POLSKIM

- Jednostki podlegające klasyfikacji (pojęcie leksemu; problem homonimii).
- Różne kryteria klasyfikacji (ich związek z klasyfikacją kategorii gramatycznych):
 - a) semantyczne,
 - b) formalnogramatyczne:
 - morfologiczne (fleksyjne),
 - składniowe (syntaktyczne).
- Części mowy w ujęciu Z. Klemensiewicza, czyli klasyfikacja tradycyjna (szkolna); sposób wykorzystania w niej różnych kryteriów; zalety i wady tej klasyfikacji.
- Współczesne klasyfikacje leksemów (kryteria w nich wykorzystywane).
- Omówienie wybranej współczesnej klasyfikacji leksemów:
 - a) klasyfikacja Z. Saloniego lub b) klasyfikacja R. Laskowskiego, lub
 - c) klasyfikacja M. Grochowskiego, lub d) klasyfikacja H. Wróbla, lub
 - e) klasyfikacja Z. Zaron.
- Problemy dyskusyjne w różnych klasyfikacjach:
 - a) związane z wyodrębnieniem klas leksemów, np.:
 - predykatywy (czasowniki niewłaściwe),
 - zaimki,
 - partykuło-przysłówki;
 - b) związane z granicami klas leksemów, np.:
 - imiesłowy,
 - liczebniki (zwłaszcza porządkowe i zbiorowe),
 - przysłówki odprzymiotnikowe, np. *wesoło, dobrze*.
- Klasyfikacje leksemów stosowane w ogólnych słownikach współczesnej polszczyzny.

Lektura:

Odpowiednie fragmenty następujących pozycji z „Lektury ogólnej”: 9, 38, 44 (s. XXVII–XLVII), 64, 104, 105, 116, 117, 126, 131, 141, 143, 154, 159, 166.

Ponadto:

- M. Bańko, *O kilku sposobach użycia terminu „leksem”*, w: „Studia Gramatyczne” VIII, Wrocław 1987, s. 89–98.
- M. Grochowski, *Wprowadzenie do analizy syntaktycznej wykrzykników*, „Polonica” XIII (1988), s. 85–100.
- M. Grochowski, *Status semantyczny wykrzykników właściwych*, „Prace Filologiczne” 37, 1992.
- M. Grochowski, *Klasyfikacja syntaktyczna polskich leksemów nieodmiennych (wersja zmodyfikowana)*, w: *Wyrażenia funkcyjne (studium leksykograficzne)*, Kraków 1997, s. 9–32.
- R. Grzegorzczkowska, *Osobliwość zaimków jako części mowy*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” XL (1986), s. 53–58.
- W. Gruszczyński, *O klasyfikacji leksemów na części mowy i opisie fleksyjnym rzeczowników w „Morfologii” IJP PAN*, w: „Studia Gramatyczne” VIII, Wrocław 1987, s. 35–52.
- S. Jodłowski, *Studia nad częściami mowy*, Warszawa 1971.
- R. Laskowski, *Niektóre trudności i kwestie sporne w opisie fleksji języka polskiego*, w: „Studia Gramatyczne” VIII, Wrocław 1987, s. 99–122.
- Z. Saloni, *Klasyfikacja gramatyczna leksemów polskich*, „Język Polski” LIV (1974), z. 1 i 2, s. 3–13, 93–101.
- J. Sambor, *Z zagadnień gramatyki w słowniku frekwencyjnym współczesnego języka polskiego*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” XXIX (1972), s. 117–129.
- E. Ulitzka, *Klasyfikacje gramatyczne leksemów we współczesnych słownikach ogólnych języka polskiego; wybrane problemy*, w: *Studia nad współczesną polszczyzną. Gramatyka, semantyka, pragmatyka*, red. A. Dobaczewski, Toruń 2007, s. 33–44.
- E. Ulitzka, *Słownikowy podział na części mowy w świetle zadań metaleksykografii*, w: *Nowe studia leksykograficzne 2*, red. P. Zmigrodzki, R. Przybylska, Kraków 2008, s. 131–149.
- E. Ulitzka, *Podziały leksemów na części mowy w teorii gramatyki (przegląd propozycji klasyfikacyjnych ostatniego stulecia)*, „Polonica” XXIX, 2008, s. 45–79.

H. Wróbel, *Nowa propozycja klasyfikacji syntaktycznej polskich leksemów*, w: *Studia z leksykologii i gramatyki języków słowiańskich*, red. H. Wróbel, Kraków 1996, s. 53–60.

Z. Zaron, *Funkcjonalna klasyfikacja leksemów polskich (kolejna propozycja)*, w: *Problemy składni funkcjonalnej*, Warszawa 2009.

VIII. ODMIENNE CZĘŚCI MOWY – ICH ROLA W ZDANIU

— Pojęcie odmiany wyrazów.

— Odmiana rzeczowników, przymiotników, liczebników i czasowników w polszczyźnie a sposób, w jaki tym leksemom przysługują odpowiednie kategorie gramatyczne:

- a) porównawcza charakterystyka form niektórych typowych i nietypowych rzeczowników,
- b) formy zaimków rzeczownych (porównanie z formami rzeczowników),
- c) różnice w paradygmatach przymiotników relacyjnych i jakościowych,
- d) różnice między formami liczebników głównych typu „dwa” i „pięć”,
- e) różnice ujęcia paradygmatów czasownikowych (aspekt, strona, kategorie imienne),
- f) neutralizacja kategorii gramatycznych a defektywność paradygmatu – na przykładzie czasownika.

— Charakterystyka składniowa kategorii gramatycznych, które przysługują poszczególnym częściom mowy, a funkcje form tych leksemów w związkach składniowych. Zagadnienia do wyboru:

- a) charakterystyka składniowa kategorii przypadka, liczby, rodzaju, osoby rzeczowników i zaimków rzeczownych w związkach z rzeczownikami, przymiotnikami, liczebnikami, czasownikami;
- b) charakterystyka składniowa kategorii przypadka, liczby, rodzaju przymiotników w związkach z rzeczownikami, liczebnikami, czasownikami;
- c) charakterystyka składniowa kategorii przypadka, liczby, rodzaju liczebników w związkach z rzeczownikami, przymiotnikami, liczebnikami, czasownikami;
- d) charakterystyka składniowa osoby, liczby, rodzaju, przypadka, aspektu, trybu, czasu, bezokolicznikowości, negacji czasowników w związkach z rzeczownikami, przymiotnikami, liczebnikami, czasownikami.

— Pojęcia: nadrzędność – podrzędność w konstrukcji składniowej, grupa składniowa, akomodacja (wyjaśnij je na przykładach).

— Akomodacja a gramatyczność wypowiedzenia.

— Czasownik (predykatyw) jako centrum zdania:

- a) pojęcia: konotacja składniowa, schemat zdaniowy;

- b) własności fleksyjne form czasownikowych a ich wymagania składniowe – na przykładzie wybranych czasowników.
 — Przykłady wymagań składniowych rzeczowników, przymiotników, liczebników.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „lektury ogólnej”, przede wszystkim: 9, 64, 87, 105, 117 (s. 137–150 i 151–224), 118 (s. 301–383), 122, 126, 143, 153, 154, 161.

Ponadto:

- U. Andrejewicz, *Polskie zaimki rzeczowne w ujęciu gramatycznym*, Białystok 2001.
 B. Klebanowska, *Kategorie morfologiczne w Gramatyce współczesnego języka polskiego*, w: „Studia Gramatyczne” VIII, Wrocław 1987, s. 53–64.
 A. Nagórko, *Konotacja w polskich pracach składniowych*, „Poradnik Językowy” 1993, z. 5, s. 231–241.
 M. Świdziński, *O dwóch pojęciach współczesnej składni formalnej w programie nauczania języka polskiego w powszechnej szkole średniej*, „Polonistyka” XXXIV, (1981), z. 2, s. 113–121.
 H. Wróbel, *Nowa propozycja klasyfikacji syntaktycznej polskich leksemów*, w: *Studia z leksykologii i gramatyki języków słowiańskich*, red. H. Wróbel, Kraków 1996, s. 53–60.

IX. NIEODMIENNE CZĘŚCI MOWY – ICH ROLA W ZDANIU

— Przysłówek jako określenie czasownika i przymiotnika; budowa słowotwórcza przysłówków odprzymiotnikowych; przysłówki stopniowalne a nie-stopniowalne; zasady tworzenia form stopnia wyższego i najwyższego; przysłówki w funkcji okolicznika.

— Funkcje składniowe imiesłowów przysłówkowych.

— Istota przyimka: morfem czy leksem?; pojęcie rządu przypadkowego; czasowniki, przymiotniki, rzeczowniki rządzące przyimkami; przyimki proste i złożone; funkcje składniowe wyrażań przyimkowych; homonimia przysłówków i przyimków.

— Zaimki nieodmienne (przysłowne): pytajne (typu: *jak*, *kiedy*), względne (typu: *skąd*, *którędy*, *gdziekolwiek*), nieokreślone (typu: *jakoś*, *kiedys*, *nijak*); ich funkcje w zdaniu prostym i złożonym.

— Liczebniki nieodmienne: ułamkowe (typu: *pół*), nieokreślone (typu: *trochę*).

— Istota spójnika, jego rola w zdaniu prostym i złożonym; zdanie spójnikowe a bezspójnikowe; spójniki współrzędne i podrzędne; szyk spójników w zdaniu złożonym.

— Cechy i funkcje składniowe partykuł; partykuły a przysłówki, partykuły a spójniki.

— Typy wykrzykników, ich funkcje gramatyczne i pozagramatyczne; onomatopeje jako podklasa wykrzykników.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 9, 38, 64, 104, 117, 118, 126.

Ponadto:

M. Bańko, *Współczesny polski onomatopeikon. Ikoniczność w języku*, Warszawa 2008.

L. Bednarczuk, *Polskie spójniki parataktyczne*, Wrocław 1967.

M. Grochowski, *O funkcjach semiotycznych onomatopei*, w: *W świecie znaków*, red. J.J. Jadacki, W. Strawiński, Warszawa 1996, s.267–272.

M. Grochowski, *O własnościach syntaktycznych polskich spójników*, „Polonica” III (1977), s. 17–25.

M. Grochowski, *Polskie partykuły. Składnia, semantyka, leksykografia*, Wrocław 1986.

M. Grochowski, *Wprowadzenie do analizy syntaktycznej wykrzykników*, „Polonica” XIII (1988), s. 85–100.

M. Grochowski, *Wyrażenia funkcyjne. Studium leksykograficzne*, Kraków 1997.

R. Grzegorzczkova, *Funkcje semantyczne i składniowe przysłówków polskich*, Wrocław 1975.

V. Jachimczak, K. Węgrzynek, *Hasło jako jednostka słownikowa (na przykładzie wyrażen przyimkowych, wykrzykników i wyrazów homonimicznych)*, w: *Wokół słownika współczesnego języka polskiego III*, red. W. Lubaś, Kraków 1993, s. 41–47.

M. Jurkowski, *Przyimek i wyrażenia przyimkowe*, „Z polskich studiów slawistycznych”, seria 4, „Językoznawstwo” (1972), s. 21–29.

A. Łojasiewicz, *Własności składniowe polskich spójników*, Warszawa 1992.

A. Łojasiewicz, *Zasób spójników współczesnego języka polskiego w świetle literatury przedmiotu*, „Polonica” VII (1981), s. 107–126.

A. Mirowicz, *O partykułach, ich zakresie i funkcji*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” VIII (1948), s. 134–148.

L. Styrzc-Przebinda, *Parę uwag o możliwościach klasyfikacji wykrzykników*, „Polonica XVIII”, 1997, s. 163–167.

- J. Wajszczuk, *Czym spójniki nie są? Problem spójnika w ujęciu składniowym*, „Acta Philologica” 21, Warszawa 1990, s. 17–37.
- M. Wiśniewski, *Strukturalna charakterystyka polskich wypowiedzi niezdanio- wych*, Toruń 1994.
- T. Wójcik, *Z zagadnień teorii przyimka*, Kielce 1979.
- H. Wróbel, *Nowa propozycja klasyfikacji syntaktycznej polskich leksemów*, w: *Studia z leksykologii i gramatyki języków słowiańskich*, red. H. Wróbel, Kraków 1996, s. 53–60.

X. BUDOWA SŁOWOTWÓRCZA WYRAZÓW POLSKICH

— Miejsce słowotwórstwa w morfologii: analiza morfemowa a analiza słowotwórcza (tzw. rodzina wyrazów a wyraz podzielny słowotwórczo, będący konstrukcją w porządku synchronicznym).

— Pojęcie: synchroniczna pochodność wyrazu. Zasady wyodrębniania ze współczesnej leksyki wyrazów synchronicznie pochodnych słowotwórczo (tj. derywatów).

— Zasady analizy słowotwórczej derywatów:

- a) pojęcia: wyraz podstawowy; parafraza; temat słowotwórczy i for- mant; kategoria słowotwórcza; typ derywacji (objaśnienie na wy- branych przykładach);
- b) sposób konstruowania parafrazy; zależność między typem parafrazy a kategorią słowotwórczą derywatu i typem derywacji (objaśnienie na wybranych przykładach);
- c) stosunek znaczenia słowotwórczego (parafrazy) do znaczenia real- nego derywatu (objaśnienie na wybranych przykładach);
- d) typy formantów i ich hierarchia: afiks, formant paradygmatyczny, formant alternacyjny, formant prozodyczny (objaśnienie na wybra- nych przykładach).

— Analiza słowotwórcza rzeczowników. Kategorie i typy słowotwórcze derywatów rzeczownikowych. Derywaty rzeczownikowe od wyrażen przyim- kowych (objaśnienie na wybranych przykładach).

— Analiza słowotwórcza przymiotników. Kategorie i typy słowotwórcze derywatów przymiotnikowych (objaśnienie na wybranych przykładach).

— Derywaty rzeczownikowe i przymiotnikowe od dwóch wyrazów podsta- wowych, czyli analiza słowotwórcza złożeń (objaśnienie na wybranych przykładach).

— Analiza słowotwórcza czasowników. Kategorie i typy słowotwórcze derywatów czasownikowych (objaśnienie na wybranych przykładach).

— Wielofunkcyjność formantów afiksalnych (objaśnienie na wybranych przykładach).

— Zasady gniazdowego opisu słowotwórczego wyrazów. Przykładowe gniazdo słowotwórcze: odrzeczownikowe albo odprzymiotnikowe, albo odczasownikowe, albo motywowane przez inną wybraną część mowy.

— Współczesne kierunki rozwoju polskiego słowotwórstwa. Dyskusyjny status cząstek pochodzenia obcego (prefiks czy składnik złożenia?); mutylacja jako słowotwórczy przejaw tendencji do skrótu (objaśnienie na wybranych przykładach).

Lektura:

Odpowiednie fragmenty pozycji z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 3, 8, 9, 117, 123, 126, 143 oraz 68, 69, 70, 71.

Ponadto:

R. Grzegorzczkowska, J. Puzynina, *Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego. Rzeczowniki sufiksalne rodzime*, Warszawa 1979.

H. Jadacka, *Rzeczownik polski jako baza derywacyjna. Opis gniazdowy*, Warszawa 1995.

I. Kaproń-Charzyńska, *Derywacja ujemna we współczesnym języku polskim. Rzeczowniki i przymiotniki*, Toruń 2005.

D. Ochman, *Nowe wyrazy złożone o podstawie zdeintegrowanej w języku polskim*, Kraków 2004.

K. Waszakowa, *Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego. Rzeczowniki z formantami paradygmatycznymi*, Warszawa 1993 i 1996.

K. Waszakowa, *Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego. Rzeczowniki sufiksalne obce*, Warszawa 1994.

K. Waszakowa, *Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny*, Warszawa 2005.

XI. ZNACZENIE JEDNOSTKI LEKSYKALNEJ W SYSTEMIE JĘZYKA

— Wyraz a jednostka leksykalna. Problemy związane z wyodrębnianiem jednostek języka.

— Treść (konotacja) i zakres (denotacja) jednostek leksykalnych.

— Struktura znaczeniowa jednostek leksykalnych. Kwestie związane z opisem znaczenia.

— Podstawowe relacje semantyczne: synonimia, antonimia, hiponimia, konwersja, sprzeczność.

— Wieloznaczność (polisemia) i homonimia leksykalna. Sposoby ujednoznaczniania jednostek.

- Znaczenie wyrażenia w systemie opozycji.
- Wyrażenia bliskoznaczne i w pełni synonimiczne. Różnice pragmatyczne (stylistyczne, geograficzne, socjalne, chronologiczne) między wyrażeniami równoznacznymi.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 2, 19, 20 (s. 5–28), 24, 26, 31, 38 (s. XIX–XXIV), 75 (t. I, Wstęp), 81, 86, 88, 93, 97, 102, 104 (s. 78–188), 107, 119, 120, 126, 135, 164, 165.

Ponadto:

- A. Bogusławski, *Semantyka, pragmatyka. Leksykografa głos demarkacyjny*, Warszawa 2008, s. 83–88.
- A. Bogusławski, *O zasadach rejestracji jednostek języka*, „Poradnik Językowy” 1976, z. 8, s. 356–364.
- D. Buttler, *Koncepcje pola znaczeniowego*, „Przegląd Humanistyczny” 1967, nr 2, s. 41–59.
- D. Buttler, *Struktura znaczeniowa wyrazów*, „Prace Filologiczne” 1976, nr 26, s. 239–247.
- M. Danielewiczowa, *Wiedza i niewiedza. Studium polskich czasowników epistemicznych*, Warszawa 2002, cz. I, rozdz. 2 i 3.
- J.D. Apresjan, *Definiowanie znaczeń jako zagadnienie semantyki teoretycznej*, w: *Semantyka i słownik*, red. A. Wierzbicka, Wrocław 1972, s. 39–57.
- J.D. Apresjan, *Przedmiot i metody współczesnej semantyki językoznawczej*, w: *Językoznawstwo strukturalne. Wybór tekstów*, red. H. Kurkowska i A. Weinsberg, Warszawa 1979.
- M. Grochowski, *Podstawowe zasady definiowania wyrazów w słowniku jednojęzycznym*, w: *Wokół słownika współczesnego języka polskiego I*, red. W. Lubas, Wrocław 1988, s. 45–62.
- M. Grochowski, *Obiekty, cele i metody definiowania a rodzaje definicji. Zarys problematyki*, w: *O definicjach i definiowaniu*, red. J. Bartmiński, R. Tokarski, Lublin 1993, s. 33–45.
- Z. Saloni, *Homonimia a hasła w słownikach polskich*, „Język Polski” LXXVI (1996), z. 4–5, s. 303–314.
- R. Tokarski, *Mechanizmy polisemii: metafora i metonimia, Stylistyczna akomodacja systemu gramatycznego*, w: red. T. Skubalanka, Wrocław 1988, s. 54–72.
- R. Tokarski, *Teorie pól znaczeniowych a analiza semowa*, „Język Polski” LIX (1979), z. 4, s. 271–281.

A. Wierzbicka, *W poszukiwaniu tradycji. Idee semantyczne Leibniza*, „Pamiętnik Literacki” LXVI, 1975.

XII. ZAGADNIENIA ŁĄCZLIWOŚCI LEKSYKALNEJ WYRAZÓW

— Terminy i pojęcia do wyjaśnienia: łączliwość, prozodia semantyczna, syntaktyka, syntagmatyka, syntagma, kolokacja, kolokacja jednostkowa, kolokacja mocna, kolokacja słaba, podstawa kolokacyjna, kolokant, pole kolokacyjne, idiom, frazem, łączliwość wewnętrzna i zewnętrzna związków frazeologicznych.

— Typy łączliwości i kryteria ich wyróżniania.

— Łączliwość a frazeologia i frazematyka.

— Innowacje w zakresie łączliwości leksykalnej; typy tekstów wykorzystujące konstrukcje innowacyjne; przyczyny zmian łączliwości; błędy a kreatywność językowa.

— Sposoby kodyfikowania łączliwości w słownikach.

— Zagadnienia łączliwości leksykalnej w ujęciu językoznawstwa normatywnego i kognitywnego.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 6 (hasła: *Frazematyka – Wstęp* i *Pole badawcze frazematyki; Frazeologia*), 11 (s. 154–155), 13, 18, 38, 57, 61, 65, 87, 95, 104 (s. 92–102), 110 (t. 2, s. 182–228), 139 (s. 251–265).

Ponadto:

M. Bańko, *O tzw. prozodii semantycznej i jej opisie w słownikach*, w: *Nowe studia leksykograficzne 2*, Kraków 2008, s. 151–161.

S. Bąba, *Zagadnienia normatywnej łączliwości frazeologizmu*, „Poradnik Językowy” 1986, z. 9–10, s. 633–642.

S. Bąba, *Z zagadnień leksykalnej łączliwości frazeologizmu*, w: *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, red. M. Basaj, D. Rytel, t. 1, Wrocław 1982, s. 89–98.

D. Buttler, *Pojęcie wariantów frazeologicznych*, w: *Stalość i zmienność związków frazeologicznych*, red. A.M. Lewicki, Lublin 1982, s. 27–35.

D. Buttler, *Typy łączliwości leksykalnej wyrazów*, „Prace Filologiczne” 1975, t. 25, s. 387–395 lub w: *Dydaktyka nauki o języku. Wybór prac*, red. J. Podracki, Warszawa 1987, s. 193–201.

J. Kurkiewicz, *Frazemy w Wielkim słowniku języka polskiego – zasady doboru*,

- źródła i schemat opisu (fragment Frazem – pojęcia i kontrowersje)*, w: *Nowe studia leksykograficzne*, red. P. Żmigrodzki, R. Przybysz, Kraków 2007, s. 61–65.
- K. Mosiołek-Kłosińska, *O zakłóceniach łączliwości systemowej wyrazów. Zakłócenie łączliwości a błąd semantyczny*, „Poradnik Językowy” 1997, z. 3, s. 6–21.
- K. Mosiołek-Kłosińska, *Zakłócenie łączliwości normatywnej wyrazów jako przejaw działania tendencji do usuwania wyjątków*, „Poradnik Językowy” 1997, z. 6, s. 9–18.
- K. Mosiołek-Kłosińska, A. Ciesielska, *W kilku słowach. Słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa 2001.
- P. Müldner-Nieckowski, *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa 2003.
- A. Pajdzińska, *Łączliwość wyrazów a językowy obraz świata*, w: *Opisać słowa*, red. A. Markowski, Warszawa 1992, s. 152–160.
- R. Przybylska, *Z problemów słownikowego opisu łączliwości rzeczownika*, w: *Nowe studia leksykograficzne*, Kraków 2007, s. 69–77.
- W. Śliwiński, *Łączliwość składniowo-semantyczna przymiotników z rzeczownikami we współczesnym języku polskim*, Kraków 1990.
- K. Węgrzynek, *Związki frazeologiczne w Wielkim słowniku języka polskiego (fragment)*, w: *Nowe studia leksykograficzne*, red. P. Żmigrodzki, R. Przybylska, Kraków 2007, s. 87–90.

XIII. ZWIĄZKI FRAZEOLÓGICZNE

- Typologia związków wyrazowych.
- Kryteria wyodrębniania frazeologizmów.
- Przysłowia, aforyzmy, maksymy, „skrzydlate słowa” a związki frazeologiczne.
- Stylistyczne zróżnicowanie zasobu frazeologicznego polszczyzny.
- Fleksja i składnia związków frazeologicznych.
- Modyfikacje związków frazeologicznych (funkcjonalne i niefunkcjonalne). Mechanizmy błędów frazeologicznych.
- Związki frazeologiczne w reklamie, tekście poetyckim, naukowym, publicystycznym.
- Motywacja związków frazeologicznych.
- Obrazy świata i filozofia życia utrwalone w polskiej frazeologii.
- Słownikowe opracowania polskich frazeologizmów (budowa artykułu hasłowego, zakres informacji w słownikach, np. w *Słowniku frazeologicznym*

języka polskiego S. Skorupki, *Podręcznym słowniku frazeologicznym* S. Bąby, G. Dziamskiej i J. Liberka, a także w sondach słownikowych A. Bogusławskiego i T. Garnysz-Kozłowskiej, A. Bogusławskiego i J. Wawrzyńczyka, A. Bogusławskiego i M. Danielewiczowej).

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim 2, 6 (hasło: Frazeologia), 18, 19, 20, 65, 104, 119, 126, 134.

Ponadto:

- S. Bąba, *Innowacje frazeologiczne współczesnej polszczyzny*, Poznań 1989.
- S. Bąba, *Materiały do bibliografii frazeologii polskiej. Prace opublikowane w latach 1945–1995*, Poznań 1998.
- S. Bąba, *Materiały do bibliografii frazeologii polskiej. Prace opublikowane w latach 1996–2000*, Poznań 2003.
- S. Bąba, *Twardy orzech do zgryzienia, czyli o poprawności frazeologicznej*, Poznań 1986.
- S. Bąba, *Frazeologia polska. Studia i szkice*, Poznań 2009.
- Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, red. M. Basaj, D. Kuc, Wrocław 1985.
- A. Bogusławski, *O zasadach rejestracji jednostek języka*, „Poradnik Językowy” 1976, z. 8, s. 356–364.
- A. Bogusławski, *O pracy nad frazeologią*, w: *Studia z polskiej leksykografii współczesnej III*, red. Z. Saloni, Białystok 1989, s. 13–31 lub w: A. Bogusławski, *Sprawy słowa*, Warszawa 1994.
- A. Bogusławski, T. Garnysz-Kozłowska, *Addenda do frazeologii polskiej*, Edmonton 1979.
- W. Chlebda, *Elementy frazematyki. Wstęp do frazeologii nadawcy*, Opole 1991, Łask 2003.
- W. Chlebda, *Król bywa nagi. Między cytatem i skrzydlatym słowem*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”. Sectio FF Philologiae, XVIII, Lublin 2000, s. 85–92.
- W. Chlebda, *Frazeologia w międzyludzkiej przestrzeni komunikacyjnej*, w: *Problemy frazeologii europejskiej VI*, red. W. Chlebda, A.M. Lewicki, Lublin 2004, s. 11–20.
- W. Chlebda, *Szkice o skrzydlatych słowach. Interpretacje lingwistyczne*, Opole 2005.
- I. Kosek, *Fleksja i składnia nieciągłych imiennych jednostek leksykalnych*, Olsztyn 2008.

- S. Koziara, *Frazeologia biblijna w języku polskim*, Kraków 2001, Łask 2009.
- A.M. Lewicki, red., *Statość i zmienność związków frazeologicznych*, Lublin 1982.
- A.M. Lewicki, *Składnia związków frazeologicznych*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”, t. 40, 1983, s. 75–83.
- A.M. Lewicki, *Studia z teorii frazeologii*, Łask 2003.
- A.M. Lewicki, *Frazeologizmy w sloganach reklamowych w: Kreowanie świata w tekstach*, red. A.M. Lewicki, R. Tokarski, Lublin 1995.
- G. Majkowska, *Najnowsza warstwa frazeologii stylu publicystycznego*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Sectio FF Philologiae, XVIII, Lublin 2000, s. 157–167.
- A. Pajdzińska, *Studia frazeologiczne*, Łask 2006.
- A. Pajdzińska, *Frazeologizmy jako tworzywo współczesnej poezji*, Lublin 1993, Łask 2005.
- G. Szpila, *Przysłowie, semantyka tekstu jednozdaniowego*, „Język Polski” 1999, nr 5, s. 371–378.
- G. Szpila, *Krótko o przysłowiu*, Kraków 2003.

XIV. NAZWY WŁASNE

— Terminy i pojęcia do wyjaśnienia: nomina propria (onimy), nomina apelativa (apelatywy), eponimy, apelatywizacja, onimizacja, depropriacja, desygnat/denotat, deskrypcja jednostkowa, deskrypcja nieokreślona, ekstensja nazwy, genetyczne znaczenie nazw, kategoriałne znaczenie nazw.

— Relacja nazw własnych do wyrazów pospolitych – podobieństwa i różnice.

— Funkcje (rola) nazw własnych we współczesnej kulturze polskiej.

— Znaczenie nazw własnych – czy istnieje? Różne rozumienia kwestii semantyki nazw własnych.

— Płynność granic, czyli przenikanie jednostek ze strefy apelatywnej do strefy onimicznej i odwrotnie. Wtórne użycia nazw własnych. Motywacje tych procesów.

— Typologie nazw własnych (w tym podział onimów ze względu na nazywane obiekty: antroponimy, choronimy, chrematonimy, etnonimy, hydronimy, ojkonimy, oronimy, toponimy, zoonimy itp.).

— Specyfika słowników nazw własnych.

— Polityka nazewnicza oraz problemy poprawnościowe związane z nazwami własnymi.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 6 (hasło: *Nazwy własne, Chrematonimy, Nazwy geograficzne*), 7 (hasła: *Teoria nazw własnych*, s. 15–35; *Gramatyka nazw własnych*, s. 37–44; *Kierunki i metodologia badań. Terminologia*, s. 45–57; *Nazwiska*, s. 143–160, *Przezwińska*, s. 119–134, *Pseudonimy*, s. 135–141; *Nazwy własne w przykładzie literackim*, s. 389–394; *Nazwy obiektów związanych z nowoczesną cywilizacją (chrematonimy)*, s. 343–361; *Nazewnictwo miejskie*, s. 283–308; *Nazwy górskie*, s. 259–268; *Nazwy wodne*, s. 269–282; *Nazwy miejscowe*, s. 191–230), 17, 42, 51, 56 (s. 43–54, 54–59, 92–107), 125 (s. 36–76 – uważnie przejrzeć pod kątem typów problemów), 138, 196 (s. 97–114).

Ponadto:

Z. Abramowicz, *Kulturowy aspekt onimizacji*, w: *Onimizacja i apelatywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok 2006, s. 23–29.

W. Chlebda, *Cheops prozy, Peim i balceroid... Derywaty nazw własnych a leksykografia*, „Poradnik Językowy” 1995, z. 2, s. 11–21.

W. Cienkowski, *Tajemnice imion własnych*, Warszawa 1992.

A. Cieślíkowa, *Leksykografia nazw własnych a leksykografia nazw pospolitych*, w: *Wokół słownika współczesnego języka polskiego III. Zakres selekcji i informacji*, red. W. Lubaś, F. Sowa, Kraków 1993, s. 23–31.

A. Cieślíkowa, *Nazwy własne w historii i we współczesności języka polskiego*, w: *Rozprawy o historii języka polskiego*, red. S. Borawski, Zielona Góra 2005, s. 5–18.

A. Cieślíkowa, *Normatywny aspekt nazw własnych*, w: *Nazwy własne w języku, kulturze i komunikacji społecznej*, red. R. Mrózek, Katowice 2004, s. 229–239.

A. Cieślíkowa, *Onimizacja, apelatywizacja a derywacja*, w: *Onimizacja i apelatywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok 2006, s. 47–56.

A. Cieślíkowa, *Polityka i pragmatyka w zakresie nazw własnych*, w: *Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*, t. 1, red. E. Rzetelska-Feleszko, A. Cieślíkowa, z udziałem J. Dumy, Warszawa – Kraków 2002, s. 262–264.

H. Górnowicz, *Wstęp do onomastyki*, Gdańsk 1988.

Cz. Kosyl, *O przechodzeniu nazw własnych do kategorii nazw pospolitych*, „Onomastica” 1974, t. 19, s. 85–104.

R. Łobodzińska, *Nazwy własne – norma i uzus*, w: *Mowa rozświetlona myślą*, red. J. Miodek, Wrocław 1999, s. 229–240.

- R. Łobodzińska, *Odmiana nazwisk obcych w praktyce językowej*, „Poradnik Językowy” 1999, z. 8–9, 128–134.
- W. Mańczak, *Jeszcze o istocie nazw własnych*, w: *Onimizacja i apelatywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok 2006, s. 507–511.
- R. Mrózek, *Współczesna lingwistyka a sfera onimiczna języka*, w: *Onomastyka polska a nowe kierunki językoznawcze*, red. M. Czachorowska, Ł.M. Szewczyk, Bydgoszcz 2000, s. 31–41.
- B. Nowowiejski, *Inspiracje kulturowe we współczesnym nazewnictwie polskim*, w: *Onimizacja i apelatywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok 2006, 309–316.
- E. Rudnicka, *Eponimizmy versus eponimy. Eponimizmy jako efekt mechanizmu apelatywizacji eponimów*, w: *Onimizacja i apelatywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok 2006, s. 185–199.
- K. Rymut, *Granica czy sfera przejściowa między nomen appellativum a nomen proprium*, w: tenże, *Szkice onomastyczne i historycznojęzykowe*, Kraków 2003, s. 9–12.
- E. Rzetelska-Feleszko, *Ewolucja polskich nazw własnych w XX w.*, w: *Polszczyzna XX wieku. Ewolucja i perspektywy rozwoju*, red. S. Dubisz, S. Gajda, Warszawa 2001, s. 167–172.
- E. Rzetelska-Feleszko, *Terminologia onomastyczna*, w: *Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*, t. 1, red. E. Rzetelska-Feleszko, A. Cieślukowa, z udziałem J. Dumy, Warszawa – Kraków 2002, s. 82–83.

Zagadnienia do wyboru:

- a) Imiona w polszczyźnie – geneza, tradycja i zmieniająca się moda.

Lektura dodatkowa:

- J. Bubak, *Księga naszych imion*, Wrocław 1993.
- J. Bystron, *Księga imion w Polsce używanych*, Warszawa 1938.
- J. Grzenia, *Słownik imion*, Warszawa 2004.
- A. Cieślukowa, *Imiona i nazwiska we współczesnej polszczyźnie. Moda i użycia tekstowe*, w: *Polszczyzna a/i Polacy u schyłku XX wieku*, red. K. Handke, H. Dalewska-Greń, Warszawa 1994, s. 185–198.
- D. Kopertowska, *Ewolucja motywacji w imiennictwie*, „Język Polski” 1994, nr 64, s. 22–33.
- M. Malec, *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*, Kraków 2001.

- M. Malec, *Kształtowanie się kategorii imienia w polskim systemie antroponimicznym (zarys problematyki)*, w: *Antroponimia słowiańska*, red. E. Wolnicz-Pawłowska i J. Duma, Warszawa 1996, s. 215–221.
- T. Milewski, *Imiona osobowe jako zwierciadło kultury*, w: tenże, *Indoeuropejskie imiona osobowe*, Wrocław 1969, s. 147–154.
- Słownik imion*, oprac. W. Janowowa, A. Skarbek, B. Zbijowska, J. Zbiniowska, Wrocław 1991.
- E. Umińska-Tytoń, *Niektóre kulturowe aspekty współczesnego imiennictwa polskiego*, w: *Nazwy własne a kultura. Polska i inne kraje słowiańskie*, red. Z. Kaleta, Warszawa 2003, s. 121–147.

b) Nazwiska – geneza, kształtowanie się systemu, funkcje i stan współczesny.

Lektura dodatkowa:

- A. Cieślukowa, *Imiona i nazwiska we współczesnej polszczyźnie. Moda i użycia tekstowe*, w: *Polszczyzna a/i Polacy u schyłku XX wieku*, red. K. Handke, H. Dalewska-Greń, Warszawa 1994, s. 185–198.
- S. Dubisz, *Nazwiska*, w: tenże, *Język – historia – kultura (wykłady, studia, analizy)*, Warszawa 2002, s. 73–87.
- J. Matuszewski, *Polskie nazwisko szlacheckie*, Łódź 1980.
- K. Rymut, *Nazwiska Polaków*, Wrocław 1991.
- Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*, red. A. Cieślukowa, M. Malec i K. Rymut, t. 1-7, Kraków 1995–2002.
- Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, wyd. K. Rymut, t. 1-10, Kraków 1992–1994.
- Słownik staropolskich nazw osobowych*, red. i wstęp W. Taszycki, t. 1–6, Wrocław 1965–1983; t. 7: *Suplement*, pod kier. M. Malec, Wrocław 1984–1987.
- B. Walczak, *Z dziejów pewnego stereotypu nazwicznego (szlacheckie nazwiska na -ski, -cki)*, w: *Onomastyka w dydaktyce szkolnej i społecznej*, red. E. Hoła, Szczecin 1988, s. 275–281.

c) Pseudonimy, przezwiska, nicki – funkcje kulturowe, tendencje i mody w ich tworzeniu.

Lektura dodatkowa:

- E. Jankowski, D. Świerczyńska, *Wstęp*, w: *Słownik pseudonimów pisarzy polskich*, t. 1, A-I, oprac. zespół pod red. E. Jankowskiego, Wrocław 1994.

- R. Łobodzińska, L. Tomczak, *Współczesne przezwiska polskie. Analiza formalna i znaczeniowa*, Wrocław 1988.
- R. Mrózek, *Słownik motywacyjny antroponimów przezwiskowych socjolektu młodzieżowego*, Kraków 2007.
- A. Naruszewicz-Duchlińska, *Pseudonimy internetowe (nicknames) jako forma autoreklamy*, „Prace Językoznawcze”, z. V, red. M. Biolik, Olsztyn 2003, s. 85–98, dostępne on-line: <http://human.uwm.edu.pl/dziekanat/duch/artyk.htm>.
- Słownik pseudonimów pisarzy polskich*, t. 5: 1971–1995, oprac. C. Gajkowska, J. Król, D. Świerczyńska, Wrocław – Warszawa – Kraków 1998.
- Słownik pseudonimów pisarzy polskich. XV w. – 1970 r.*, t. 1–4, oprac. zespół pod red. E. Jankowskiego, Wrocław – Warszawa – Kraków 1996.
- D. Świerczyńska, *Polski pseudonim literacki*, Warszawa 1999 (rozdziały: *Dzieje pseudonimu i przyczyny jego powstawania, Zarys dziejów pseudonimu w Polsce, Kilka uwag o rozwiązywaniu pseudonimów*, s. 5–32, 115–139, 197–206).

d) Onomastyka w literaturze – rola nazewnictwa w literaturze, kreacja świata przedstawionego za pomocą nazw własnych.

Lektura dodatkowa:

- A. Cieślíkowa, *Jak „ocalić w tłumaczeniu” nazwy własne*, w: *Między oryginałem a przekładem II. Przekład, jego tworzenie się i wpływ*, red. J. Twardzikowa, M. Filipowicz-Rudek, Kraków 1996, s. 311–320.
- A. Cieślíkowa, *Nazwy własne w różnych gatunkach tekstów literackich*, w: *Onomastyka literacka*, red. M. Biolik, Olsztyn 1993, s. 33–39.
- M.M. Danowska, *Antroponimia polskiego przekładu „Harry’ego Pottera” J.K. Rowling w ujęciu statystycznym*, w: *Onimizacja i apelatywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok 2006, s. 465–472.
- Cz. Kosyl, *Główne nurty nazewnictwa literackiego (zarys syntezy)*, w: *Onomastyka literacka*, red. M. Biolik, Olsztyn 1993, s. 67–100.
- Cz. Kosyl, *Nazwy własne w literaturze pięknej*, w: *Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*, t. 2, red. E. Rzetelska-Feleszko, A. Cieślíkowa, z udziałem J. Dumy, Warszawa – Kraków 2003, 434–439.

e) Chrematonimy – zbiór przypadkowy czy uporządkowany?

Lektura dodatkowa:

- I. Burkacka, *Nazwy firm we współczesnej polszczyźnie (wyniki sondażu)*, w: *Polszczyzna publiczna na początku XXI wieku*, red. E. Wolańska, Warszawa 2007, s. 131–149.

- A. Naruszewicz, *Nazwy własne w reklamie*, w: *Onomastyka polska a nowe kierunki językoznawcze*, red. M. Czachorowska, Ł.M. Szewczyk, Bydgoszcz 2000, 235–244.
- A. Siwiec, *Nazwy sklepów i firm handlowych jako przedmiot badań onomastycznych*, w: *Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość polskiej onomastyki*, red. R. Łobodzińska, Wrocław 2003, s. 261–270.

f) Polskie toponimy – znaki czasu i kultury.

Lektura dodatkowa:

- H. Borek, *Rozważania o toponimii*, „Onomastica” 2002, t. 47, s. 5–22.
- S. Rospond, *Mówią nazwy*, Warszawa 1976.

XV. ŚWIAT W ZWIERCIADLE POLSKIEJ LEKSYKI

- Pojęcie językowego obrazu świata i sposoby jego rekonstrukcji.
- Ślady kultury materialnej i obyczajowości w etymologii wyrazów i frazeologii współczesnego języka polskiego.
- Obraz życia umysłowego oraz kultury duchowej dawnych epok we współczesnej polszczyźnie.
- Stereotypy jako składnik językowego obrazu świata. Językowe wykładniki stereotypizacji (wybrane językowe obrazy zwierząt, niektórych elementów kosmosu, stereotypy narodowości, zawodów, itp.).

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 6 (hasła: *Słownictwo jako interpretacja świata; Stereotypy językowe*), 120 (s. 162–169), 121 (s. 190–200).

Ponadto:

- Antropologia słowa. Zagadnienia i wybór tekstów*, oprac. G. Godlewski, A. Mencwel, R. Sulima, wstęp i oprac. G. Godlewski (rozdz. II: *Językowy obraz świata – wybrane studia*), s. 63–101.
- J. Anusiewicz, *Językowo-kulturowy obraz kota w polszczyźnie*, „Etnolingwistyka” 1990, nr 3, s. 95–141.
- J. Anusiewicz, *Koń – jaki jest – w języku polskim*, „Prace Filologiczne” 1992, r. XXVII, s. 201–212.
- J. Bartmiński, S. Niebrzegowska, *Językowy obraz polskiego nieba i piekła*, w: *Tysiąc lat polskiego słownictwa religijnego*, red. B. Kreja, Gdańsk 1997, s. 195–203.

- A. Dąbrowska, *Tę żabę trzeba zjeść. Językowo-kulturowy obraz żaby w polszczyźnie*, w: *Językowy obraz świata*, red. A. Dąbrowska, J. Anusiewicz, „Język a kultura”, t. 13, Wrocław 2000, s.181–203, dostępne także na <http://www.lingwistyka.uni.wroc.pl/jk/>.
- J.M. Jakubowicz, *Badania etymologiczne w rekonstrukcji językowego obrazu świata*, w: *Przeszłość w językowym obrazie świata*, red. A. Pajdzińska, P. Krzyżanowski, Lublin 1999, s. 117–127.
- E. Jędrzejko, *Kobieta w przysłowiacz, aforyzmach i anegdotach polskich. Konotacje i stereotypy*, w: *Płeć w języku i kulturze*, red. J. Anusiewicz, K. Handke, Wrocław 1994, s. 159–172; dostępne także na <http://www.lingwistyka.uni.wroc.pl/jk/>.
- Językowy obraz świata*, red. J. Bartmiński, Lublin 1990 (wybrane studia).
- T. Lehr-Spławiński, *Język jako zwierciadło kultury narodu*, w: tenże, *Szkieł z dziejów rozwoju i kultury języka polskiego*, Warszawa 1938, s. 5–45.
- R. Łobodzińska, *Jaka jest kobieta w języku polskim?*, w: *Płeć w języku i kulturze*, red. J. Anusiewicz, K. Handke, Wrocław 1994, s. 181–186; dostępne także on-line: <http://www.lingwistyka.uni.wroc.pl/jk/>.
- J. Maćkiewicz, *Co to jest językowy obraz świata*, „Etnolingwistyka” 1999, nr 11, s. 7–23.
- J. Maćkiewicz, *Językowy obraz ciała*, Gdańsk 2006.
- A. Mikołajczuk, *Objawy emocji gniewu utrwalone w polskich metaforach potocznych*, „Poradnik Językowy” 1994, z. 7, s. 20–29.
- T. Milewski, *Imiona osobowe jako zwierciadło kultury*, w: tenże, *Indoeuropejskie imiona osobowe*, Wrocław 1969, s. 147–154.
- A. Nagórko, *Wartości kulturowe – łączą czy dzielą*, w: *Człowiek. Słowo. Świat*, red. K. Waszakowa, J. Chojak, T. Korpysz, Warszawa 2010, s. 247–256.
- A. Pajdzińska, *Antropocentryzm frazeologii potocznej*, „Etnolingwistyka” 1989, t. 3, s. 59–68.
- A. Pajdzińska, *Wartościowanie we frazeologii*, w: *Wartości w języku i w tekście*, red. J. Puzyńska, J. Anusiewicz, „Język a kultura”, t. 3, Wrocław 1991, s. 15–28, dostępne także on-line: <http://www.lingwistyka.uni.wroc.pl/jk/>.
- A. Pajdzińska, *Jak mówimy o uczuciach. Poprzez analizę frazeologizmów do językowego obrazu świata*, w: *Językowy obraz świata*, red. J. Bartmiński, Lublin 1990, s. 88–107.
- A. Pajdzińska, *Odbicie katolicyzmu w polskiej frazeologii*, w: *Problemy frazeologii europejskiej II*, red. W. Chlebda, A.M. Lewicki, Warszawa, 1997, s. 130–135.

- A. Pajdzińska, *Głową muru nie przebijesz, czyli filozofia życia utrwalona w polskiej frazeologii*, „Przegląd Humanistyczny” 1994 z. 2, s. 85–92.
- R. Tokarski, *Językowy obraz świata w metaforach potocznych*, w: *Językowy obraz świata*, red. J. Bartmiński, Lublin 1990, s. 69–85.
- A. Wierzbička, *Analiza lingwistyczna aktów mowy jako potencjalny klucz do kultury*, w: *Problemy wiedzy o kulturze*, red. A. Brodzka, M. Hopfinger, J. Lalewicz, Wrocław 1986, s. 103–114.
- A. Wierzbička, *Uniwersalne pojęcia ludzkie i ich konfiguracja w różnych kulturach*, „Etnolingwistyka”, t. 4, 1991, s. 7–40.
- W zwierciadle języka i kultury*, red. J. Adamowski, S. Niebrzegowska, Lublin 1999 (wybrane studia).

XVI. LEKSYKOLOGRAFIA POLSKA

— Typy słowników i ich funkcje (omówienie każdego typu słownika na przynajmniej jednym przykładzie).

— Zakres informacji podawanej w słownikach a budowa tych słowników:

- a) jednostki języka podlegające opisowi;
- b) zakres informacji słownikowej o tych jednostkach;
- c) sposób podania informacji (wstęp a artykuły hasłowe, zasada uporządkowania artykułów hasłowych w obrębie słownika).
 - Budowa artykułu hasłowego w polskich powojennych słownikach ogólnych współczesnej polszczyzny (układ informacji różnego typu, zasada podziału artykułu na części).
 - Leksykografia a leksykologia:
 - a) homonimia a polisemia jako problem leksykograficzny;
 - b) definicje słownikowe a opis znaczenia.
 - Leksykografia a gramatyka:
 - a) zakres informacji gramatycznej w słownikach ogólnych;
 - b) części mowy w słownikach ogólnych;
 - c) sposoby podawania informacji fleksyjnej w słownikach ogólnych.
 - Najważniejsze etapy rozwoju polskiej leksykografii i najwybitniejsi polscy słownikarze.
 - Słowniki ogólne języka polskiego po 1945 r.
 - Najważniejsze słowniki specjalistyczne języka polskiego po 1945 r. (dokładniejsza charakterystyka słowników specjalistycznych wybranego typu).
 - Indeksy a tergo.
 - Wpływ rozwoju techniki na kształt i zawartość słowników. Słowniki elektroniczne: terażniejszość i przyszłość.

- Narodowy Korpus Języka Polskiego (www.nkjp.pl) .
- Wielki słownik języka polskiego (www.wsjp.pl).

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 6 (hasło: *Słowniki języka polskiego*), 38 (t. 1. Wstęp), 75 (t. 1. Wstęp), 104, 119, 128, 142, 148, 149, 167 (s. 240–274), 171, 172.

Ponadto:

- W. Doroszewski, *Z zagadnień leksykografii polskiej*, Warszawa 1954.
- A. Engelking, A. Markowski, E. Weiss, *Kwalifikatory w słownikach – próba systematyzacji*, „Poradnik Językowy” 1989, z. 5, s. 300–309.
- W. Gruszczyński i in., *Stopień dokładności opisu słownikowego jako problem językoznawczy*, w: „Studia Gramatyczne” XI, Wrocław 1990.
- V. Jachimczak, K. Porosło, *Źródła w Słowniku języka polskiego pod redakcją Witolda Doroszewskiego*, w: *Wokół Słownika współczesnego języka polskiego II*, Wrocław 1989, s. 27–37.
- E. Kędelska, *Łacińsko-polskie słowniki drukowane pierwszej połowy XVI wieku i ich stosunek do źródeł czeskich*, Wrocław 1996.
- E. Kędelska, *Studia nad łacińsko-polską leksykografią drugiej połowy XVI wieku*, Warszawa 1995.
- M. Majdak, *Słownik warszawski. Koncepcja – realizacja – recepcja*, Warszawa 2008.
- B. Matuszczyk, *Słownik języka polskiego S.B. Lindego. Warsztat leksykografa*, Lublin 2006.
- Nad koncepcją „Wielkiego słownika języka polskiego”*, w: *Nowe studia leksykograficzne 2*, red. P. Żmigrodzki, R. Przybylska, Kraków 2008, s. 11–127.
- Nowe studia leksykograficzne*, red. P. Żmigrodzki, R. Przybylska, Kraków 2007.
- J. Puzynina, *„Thesaurus” Grzegorza Knapiusza. Siedemnastowieczny warsztat pracy nad językiem polskim*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1961.
- Z. Saloni, *Homonimia a hasła w słownikach polskich*, „Język Polski” LXXVI, 1996, z. 4–5, s. 303–314.
- Z. Saloni, *Perspektywy polskiej leksykografii jednojęzycznej*, „Poradnik Językowy” 1996, z. 7, s. 1–18.
- Z. Saloni, *Wkład Jana Tokarskiego w Słownik języka polskiego PAN*, „Poradnik Językowy” 1983, z. 8, s. 483–487.
- Z. Saloni, S. Szpakowicz, M. Świdziński, *Szkic koncepcji ogólnego słownika*

podstawowego współczesnej polszczyzny pisanej, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” XXXIX (1982), s. 132–146.

- Z. Saloni, M. Świdziński, *Informacja gramatyczna w słowniku jednojęzycznym*, „Poradnik Językowy” 1984, z. 2, s. 132–135.
- S. Skorupka, *Rola Samuela Bogumiła Lindego w leksykologii i leksykografii polskiej*, „Prace Filologiczne” XXX (1981), s. 49–58.
- E. Ulitzka, *Klasyfikacje gramatyczne leksemów we współczesnych słownikach ogólnych języka polskiego; wybrane problemy*, w: *Studia nad współczesną polszczyzną. Gramatyka, semantyka, pragmatyka*, red. A. Dobaczewski, Toruń 2007, s. 33–44.
- E. Ulitzka, *Słownikowy podział na części mowy w świetle zadań metaleksykografii*, w: *Nowe studia leksykograficzne 2*, red. P. Żmigrodzki, R. Przybylska, Kraków 2008, s. 131–149.
- S. Urbańczyk, *Słowniki i encyklopedie, ich rodzaje i użyteczność*, wyd. 2, Kraków 1991.
- S. Urbańczyk, *Prace z dziejów języka polskiego*, Wrocław 1979.
- B. Walczak, *Słownik wileński na tle dziejów leksykografii polskiej*, Poznań 1991.

XVII. JĘZYK POLSKI WŚRÓD INNYCH JĘZYKÓW SŁOWIAŃSKICH

— Co to jest pokrewieństwo językowe? Języki pokrewne.

— Pochodzenie języka polskiego. Wspólnota prasłowiańska i jej rozpad. Słowiańska rodzina językowa – podział na grupy; powstanie słowiańskich języków literackich; dzisiejszy zasięg języków słowiańskich; najważniejsze wybrane różnice językowe (np. między językami zachodnio- a wschodniosłowiańskimi). Miejsce języka polskiego wśród innych języków słowiańskich. Dzieje grupy lechickiej.

— Najstarszy zapisany język słowiański (język staro-cerkiewno-słowiański).

— Początki piśmiennictwa słowiańskiego i jego związek z chrześcijaństwem. Alfabety słowiańskie (IX w.). Misja świętych Cyryla i Metodego na Morawach – jej znaczenie dla kultury Słowian i ich języków (pomost między chrześcijańskim Wschodem a Zachodem).

— Stosunek języka polskiego do języka prasłowiańskiego i staro-cerkiewno-słowiańskiego.

— Alfabety używane we współczesnych językach słowiańskich.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej” przede wszystkim: 1, 2, 3, 5, 111 (cz. I), 130 (t. I), 133, 156 (rozdz. I), 162 (s. 17–31, 66–71).

Ponadto:

H. Dalewska-Greń, *Języki słowiańskie*, Warszawa 1997, cz. V, s. 560–605.

T. Friedelówna, Cz. Łapicz, *Język staro-cerkiewno-słowiański*, Toruń 1997, (s. 15–23, 146–149, 172–178).

Mały słownik kultury dawnych Słowian, red. Leciejewicz, Warszawa 1988.

F. Maresz, *Pierwszy słowiański język literacki i początki piśmiennictwa słowiańskiego*, „Nauka dla Wszystkich” nr 461, Kraków 1994.

H. Popowska-Taborska, *Wczesne dzieje Słowian w świetle ich języka*, Warszawa 1993.

E. Siatkowska, *Rodzina języków zachodniosłowiańskich. Zarys historyczny*, Warszawa 1992.

Słownik starożytności słowiańskich, t. 1-7, Wrocław 1962–1982.

Z. Stieber, *Świat językowy Słowian*, Warszawa 1974.

XVIII. POLSKI JĘZYK LITERACKI – POCHODZENIE, POWSTANIE, ROZWÓJ

— Polski język literacki – czas powstania, udział regionów (dialektów) w procesie jego kształtowania.

— Czynniki warunkujące rozwój polszczyzny literackiej, w szczególności przekłady Pisma św. i ich rola w rozwoju polskiego języka literackiego.

— Etapy rozwoju polskiego języka literackiego (ze zwróceniem uwagi szczególnie na wiek XVI).

— Proces normalizacji polskiego języka literackiego.

— Sytuacja polskiego języka literackiego w czasie zaborów (warunki rozwoju polszczyzny w trzech zaborach).

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 1, 2, 3, 126 (s. 651–812), 130, 162.

Ponadto:

D. Bieńkowska, *Polski styl biblijny*, Łódź 2002.

A. Dąbrowska, *Język polski. A to Polska właśnie*, Wrocław 2005.

W. Decyk, *Kształtowanie się świadomości językowej w XVI wieku*, „Poradnik Językowy” 1997, z. 9.

S. Dubisz, *Język – Historia – Kultura (wykłady, studia, analizy)*, Warszawa 2002.

- S. Dubisz, *Język – Historia – Kultura (wykłady, studia, szkice)*, Warszawa 2007 (kontynuacja części I wydanej w 2002 roku).
- Z. Klemensiewicz, *W kręgu języka literackiego i artystycznego*, Warszawa 1961.
- I. Kwilecka, *Studia nad staropolskimi przekładami Biblii*, Poznań 2003.
- W. Kuraszkiwicz, *Pochodzenie polskiego języka literackiego*, w: *Studia Staropolskie*, red. K. Budzyk, t. 3, Wrocław 1956.
- T. Milewski, *Główne etapy rozwoju polskiego języka literackiego*, w: tenże, *Z zagadnień językoznawstwa ogólnego i historycznego*, Warszawa 1969, s. 377–413.
- Z. Stieber, *Udział poszczególnych dialektów w formowaniu polskiego języka literackiego*, w: tenże, *Świat językowy Słowian*, Warszawa 1974, s. 272–294.
- W. Taszycki, *Obrońcy języka polskiego. Wiek XV–XVIII*, Wrocław 1953 (i wyd. nast.).
- S. Urbańczyk, *Prace z dziejów języka polskiego*, Wrocław 1979.
- B. Walczak, *Komu zawdzięczamy polski język literacki?*, w: *Język a chrześcijaństwo*, red. S. Bajerowa, M. Karpiuk, Z. Leszczyński, Lublin 1993, s. 23–42.
- I. Winiarska-Górska, *Język, styl i kulturowa rola XVI-wiecznych protestanckich przekładów Nowego Testamentu na język polski: między nowatorstwem a tradycją*, w: *Polszczyzna biblijna. Między tradycją a współczesnością*, t. 1, red. S. Koziara, W. Przyczyna, Tarnów 2009, s. 279–312.
- I. Winiarska-Górska, *Szesnastowiecznych tłumaczy Biblii dialog z tradycją*, „Poradnik Językowy” 2009, z. 5, s. 51–81.

XIX. SŁOWNICTWO ZAPOŻYCZONE W DZIEJACH JĘZYKA POLSKIEGO

(UWARUNKOWANIA KULTUROWE I POLITYCZNO-SPOŁECZNE – SPOSOBY PRZYSWAJANIA – OCENA NORMATYWNA)

- Definicja zapożyczenia, klasyfikacje zapożyczeń, kryteria wydzielenia poszczególnych typów jednostek zapożyczonych.
- Najstarsze zapożyczenia w dziejach polszczyzny (doba staropolska).
- Kontakty języka polskiego z innymi językami i ich odbicie w słownictwie doby średniopolskiej, tj. XVI–XVIII w. (pożycзки niemieckie, włoskie, węgierskie, ruskie, orientalne, francuskie).
- Język polski a łacina w XVII i XVIII w. Zapożyczenia łacińskie (latynizmy). Styl makaroniczny.
- Wpływy języków obcych na język polski w XIX–XX w. (francuskie, niemieckie, rosyjskie, angielskie).
- Zapożyczenia leksykalne z różnych języków we współczesnej polszczyźnie jako rezultat dawnych kontaktów językowych.

- Procesy adaptacji i asymilacji formalnej jednostek zapożyczonych.
- Ocena normatywna zapożyczeń i postawy społeczne wobec zapożyczeń.
- Chronologia, uwarunkowania kulturowe (kręgi tematyczne), charakterystyka formalna i przykłady zapożyczeń z języka (do wyboru):
 - łacińskiego (latynizmy),
 - niemieckiego (germanizmy),
 - francuskiego (galicyzmy),
 - włoskiego (italianizmy),
 - węgierskiego (hungaryzmy),
 - rosyjskiego (rusycyzmy),
 - języków ruskich (rutenizmy),
 - języków orientalnych (orientalizmy),
 - angielskiego (anglicyzmy).
- Egzotyzy (ksenizmy) i internacjonalizmy wśród zapożyczeń.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 1, 2, 3, 6 (hasło: *Kontakty językowe*), 11 (s. 316–317), 57 (hasło problemowe: *zapożyczenia*), 126 (s. 651–812), 130 (fragmenty dotyczące słownictwa w poszczególnych epokach), 140 (s. 126–140), 162 (fragmenty dotyczące słownictwa w poszczególnych epokach), 179 (s. 36–37).

Ponadto:

- M. Borejszo, *Zapożyczenia włoskie we współczesnej polszczyźnie*, Poznań 2007.
- D. Buttler, *Dola i niedola wyrazów pochodzenia łacińskiego we współczesnej polszczyźnie*, „Poradnik Językowy” 1989, z. 3, s. 202–205.
- D. Buttler, *Elementy pochodzenia rosyjskiego we współczesnej polszczyźnie i kryteria ich oceny. I. Zapożyczenia bezpośrednie*, „Poradnik Językowy” 1989, z. 7, s. 504–509.
- D. Buttler, *Elementy pochodzenia rosyjskiego we współczesnej polszczyźnie i kryteria ich oceny. II. Kalki słowotwórcze i znaczeniowe*, „Poradnik Językowy” 1989, z. 8, s. 584–588.
- D. Buttler, *Elementy pochodzenia rosyjskiego we współczesnej polszczyźnie i kryteria ich oceny. III. Kalki frazeologiczne*, „Poradnik Językowy” 1989, z. 9–10, s. 684–686.
- D. Buttler, *Germanizmy słownikowe (I)*, „Poradnik Językowy” 1987, z. 6, s. 479–482.
- D. Buttler, *Germanizmy słownikowe (II)*, „Poradnik Językowy” 1987, z. 7, s. 562–565.

- D. Buttler, *Zapożyczenia niemieckie jako problem normatywny*, „Poradnik Językowy” 1987, z. 5, s. 399–403.
- J. Damborský, *Wyrazy obce w języku polskim (Próba klasyfikacji)*, „Poradnik Językowy” 1974, z. 7, s. 341–355.
- A. Dąbrowska, *Zapożyczenia*, w: taż, *Język polski*, Wrocław 2004, s. 79–103.
- S. Dubisz, *Język – Historia – Kultura (wykłady, studia, analizy)*, Warszawa 2002 (fragmenty).
- S. Dubisz, *Wpływ łaciny na język polski*, „Poradnik Językowy” 2009, z. 5, s. 3–13.
- S. Frycie, *Zagadnienie czystości języka polskiego*, w: S. Frycie, M. Jurkowski, K. Sicińska, *Kultura języka polskiego*, Warszawa 2005, s. 120–130.
- H. Karaś, *Rusycyzmy słownikowe w polszczyźnie ogólnej – historia i współczesność*, „Poradnik Językowy” 2009, z. 5, s. 24–43.
- E. Mańczak–Wohlfeld, *Angielsko-polskie kontakty językowe*, Kraków 2006.
- E. Mańczak–Wohlfeld, *Najstarsze zapożyczenia angielskie w polszczyźnie*, „Język Polski” 1987, LXVII, s. 25–31.
- E. Mańczak–Wohlfeld, *Jeszcze o najnowszych zapożyczeniach angielskich w języku polskim*, „Poradnik Językowy” 2000, z. 2, s. 74–76.
- A. Markowski, *Adaptacja nowszych zapożyczeń do polskiego systemu językowego*, „Poradnik Językowy” 1994, z. 8, s. 75–78.
- A. Markowski, *Jawne i ukryte nowsze zapożyczenia leksykalne w mediach*, w: *Język w mediach masowych*, red. J. Bralczyk, K. Mosiołek–Kłosińska, Warszawa 2000, s. 96–111.
- T. Minikowska, *Wyrazy ukraińskie w polszczyźnie literackiej XVI wieku*, Warszawa 1980.
- J. Miodek, *Rozmyślajcie nad mową!*, Warszawa 1999, rozdział: *Kryzys łaciny – wpływ angielszczyzny*, s. 197–199.
- B. Nowowiejski, *Wpływ języka niemieckiego na polszczyznę w zakresie słownictwa*, „Poradnik Językowy” 2009, z. 5, s. 14–24.
- A. Otwinowska-Kasztelanic, *Wpływ języka angielskiego na polszczyznę (Wyniki badania ankietowego świadomości językowej młodszego pokolenia Polaków)*, „Poradnik Językowy” 1998, z. 1–2, s. 57–65.
- J. Porayski-Pomsta, *Zapożyczenia leksykalne z języka francuskiego we współczesnej polszczyźnie ogólnej. Charakterystyka strukturalno-semantyczna*, „Poradnik Językowy” 2009, z. 5, s. 54–65.
- H. Rybicka, *Losy wyrazów obcych w języku polskim*, Warszawa 1976.
- H. Rybicka, *Zapożyczenia z łaciny w języku polskim XVIII w.*, „Polonistyka” 1968, nr 3, s. 17–25.

- E. Sękowska, *Wpływ języka angielskiego na słownictwo polszczyzny ogólnej*, „Poradnik Językowy” 2009, z. 5, s. 44–53.
- J. Tokarski, *Słownictwo*, Warszawa 1971, s. 168–210.
- S. Urbańczyk, *Prace z dziejów języka polskiego*, Wrocław 1979.
- B. Walczak, *Między snobizmem i modą a potrzebami języka, czyli o wyrazach obcego pochodzenia w polszczyźnie*, Poznań 1987.
- B. Walczak, *Norma językowa wobec elementów obcego pochodzenia*, w: *Kultura języka dziś*, red. W. Pisarek, H. Zgólkowa, Poznań 1995, s. 120–133.
- K. Waszakowa, *O rozumieniu najnowszych zapożyczeń*, w: *Współczesna leksyka*, cz. II, red. K. Michalewski, Łódź 2001, s. 156–167.
- M. Witaszek-Samborska, *Zapożyczenia z różnych języków we współczesnej polszczyźnie (na podstawie słowników frekwencyjnych)*, Poznań 1993.
- A. Zaręba, *Węgierskie zapożyczenia w polszczyźnie*, „Język Polski” XXXI, 1951, s. 113–125.

XX. ZRÓŻNICOWANIE REGIONALNE I GWAROWE WSPÓŁCZESNEJ POLSZCZYZNY

- Terminy: dialekt (ludowy), gwara (ludowa), dialektyzm, regionalizm.
- Zróżnicowanie języka narodowego. Miejsce dialektów i gwar ludowych wśród innych odmian języka.
- Język ogólny a odmiany regionalne i dialektalne polszczyzny. Elementy gwarowe w języku ogólnopolskim.
- Stan, sytuacja i perspektywy dialektów i gwar ludowych dziś. Ich społeczna pozycja i wartość kulturowa.
- Główne dialekty języka polskiego i ich charakterystyka: zasięg geograficzny i najważniejsze cechy językowe (jeden wybrany dialekt):
 - a) dialekt mazowiecki,
 - b) dialekt wielkopolski,
 - c) dialekt małopolski,
 - d) dialekt śląski.
- Integracja językowa na Ziemiach Zachodnich i Północnych.
- Gwara mojej wsi lub okolicy (regionu) – omówienie najważniejszych cech językowych.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 1, 2, 3, 6 (hasło: *Zróżnicowanie terytorialne polszczyzny*), 53, 72, 113, 186.

Ponadto:

Gwary polskie. Przewodnik multimedialny, red. H. Karaś, <http://www.gwary-polskie.uw.edu.pl>

B. Bartnicka, *Podstawowe wiadomości z dialektologii polskiej z ćwiczeniami*, Warszawa 1965.

K. Dejna, *Atlas polskich innowacji dialektalnych*, Warszawa 1981.

K. Dejna, *Dialekty polskie*, Warszawa 1973.

M. Kucala, *Twoja mowa cię zdradza. Regionalizmy i dialektyzmy języka polskiego*, Kraków 1994.

A. Skudrzyk, E. Rudnicka-Fira, *Dialektologia. Materiały pomocnicze*, Katowice 2010.

Z. Sobierajski, *Dialekty polskie i folklor z różnych regionów*, Poznań 1991.

S. Urbańczyk, *Zarys dialektologii polskiej*, Warszawa 1953 i nast.

XXI. KASZUBSZCZYNA JAKO JĘZYK REGIONALNY

— Kaszubszczyzna jako język regionalny – jej status prawny i stan dzisiejszy.

— Spory o status kaszubszczyzny w niedalekiej przeszłości.

— Zróżnicowanie kaszubszczyzny dziś – gwary kaszubskie i język literacki (w trakcie normalizacji).

— Podstawowe cechy kaszubszczyzny.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 1, 2, 3, 6 (hasła: *Zróżnicowanie terytorialne polszczyzny*), 113.

Ponadto:

K. Dejna, *Atlas polskich innowacji dialektalnych*, Warszawa 1981.

K. Dejna, *Dialekty polskie*, Warszawa 1973.

M. Kucala, *Twoja mowa cię zdradza. Regionalizmy i dialektyzmy języka polskiego*, Kraków 1994.

Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Kaszubszczyzna – Kaszëbizna, red. E. Breza, Opole 2001.

H. Popowska-Taborska, *Kaszubszczyzna. Zarys dziejów*, Warszawa 1980.

E. Rzetelska-Feleszko, *Pomorze Zachodnie. Nasz język dawniej i dziś*, Warszawa 1986.

E. Siatkowska, *Rodzina języków zachodniosłowiańskich. Zarys historyczny*, Warszawa 1992, s. 337–341.

- A. Skudrzyk, E. Rudnicka-Fira, *Dialektologia. Materiały pomocnicze*, Katowice 2010.
- Z. Sobierajski, *Dialekty polskie i folklor z różnych regionów*, Poznań 1991.
- S. Urbańczyk, *Zarys dialektologii polskiej*, Warszawa 1953 i wyd. nast.

XXII. POLSZCZYŻNA NA DAWNYCH KRESACH WSCHODNICH – POLSZCZYŻNA POZA GRANICAMI KRAJU (I)

— Polszczyżna na byłych kresach wschodnich II Rzeczypospolitej – dziś język polski na Litwie, Łotwie, Białorusi, Ukrainie, w Rumunii (Bukowina); w wyniku deportacji Polaków z Ukrainy i Białorusi – w Kazachstanie oraz na Syberii w Rosji.

— Zróżnicowanie terytorialne języka polskiego na Wschodzie: polszczyżna północnokresowa i południowokresowa. Mniejsze obszary polszczyżny (np. wileński, kowieński, grodzieński).

— Historia polszczyżny na dawnych Kresach wschodnich.

— Podstawowe cechy polszczyżny północnokresowej.

— Podstawowe cechy polszczyżny południowokresowej.

— Polszczyżna a inne języki (zwłaszcza urzędowe); jej status, prestiż, funkcje.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 1, 2, 3, 6 (hasło: *Język polski na Wschodzie*), 113.

Ponadto:

Gwary polskie. Przewodnik multimedialny, red. H. Karaś, <http://www.gwary-polskie.uw.edu.pl> (stąd: *Gwary polskie za granicą z części: Podstawy dialektologii*).

Język polski jako narzędzie komunikacji we współczesnym świecie, red. J. Mazur, M. Rzeszutko-Iwan, Lublin 2007 (wybrane artykuły, np. E. Smułkowej, J. Riegera, H. Karaś).

Język polski poza granicami kraju, red. S. Dubisz, Opole 1997.

Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001.

M. Kucała, *Twoja mowa cię zdradza. Regionalizmy i dialektyzmy języka polskiego*, Kraków 1994.

Z. Kurzowa, *O polskich dialektach kresowych*, „Język Polski” 1985, nr 2–3, s. 99–108.

- Z. Kurzowa, *O mowie Polaków na kresach wschodnich*, „Nauka dla Wszystkich”, Kraków 1993.
- Z. Kurzowa, *Język polski Wileńszczyzny i kresów północno-wschodnich XVI–XX w.*, Warszawa 1993.
- Z. Kurzowa, *Polszczyzna Lwowa i kresów południowo-wschodnich do 1939 roku*, wyd. II popr., Kraków – Warszawa 1985.
- J. Madelska, *Język polski na Litwie w dziewiątym dziesięcioleciu XX wieku*, Bydgoszcz 1993.
- I. Masojć, *Regionalne cechy systemu gramatycznego współczesnej polszczyzny kulturalnej na Wileńszczyźnie*, Warszawa 2001.
- J. Rieger, I. Cechosz-Felczyk, E. Dzięgiel, *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku*, cz. 1, Warszawa 2002 (stąd: rozdziały poświęcone zagadnieniom ogólnym związanym z tematem).
- Z. Sobierajski, *Dialekty polskie i folklor z różnych regionów*, Poznań 1991.
- S. Urbańczyk, *Zarys dialektologii polskiej*, Warszawa 1953 i nast.

XXIII. POLSZCZYŻNA POZA GRANICAMI KRAJU (II)

- Terminy: dialekt polonijny, bilingwizm, kontakt językowy.
- Językowe, geograficzne i demograficzne zróżnicowanie zbiorowości polskojęzycznych na świecie (autochtoniczne polskie wspólnoty etniczne w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej, wspólnoty przesiedleńcze, zbiorowości emigracyjne w Europie Zachodniej i Ameryce).
- Sytuacja socjolingwistyczna zbiorowości etnicznych występujących w diasporze.
- Zjawisko interferencji językowej.
- Cechy gramatyczne i leksykalne dialektów polonijnych oraz informacje socjolingwistyczne dotyczące polszczyzny poszczególnych grup ludności (wybierz jeden z podpunktów do szczegółowego omówienia):
 - język polski w Rosji;
 - język polski w Czechach;
 - język polski na Słowacji;
 - język polski w krajach Europy Południowo-Wschodniej;
 - język polski w krajach Europy Zachodniej;
 - język polski w Ameryce Północnej;
 - język polski w Ameryce Południowej.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 1, 2, 3, 6 (hasła:

Język polski na Zachodzie, Język polski w Czechach i na Słowacji, Język polski na ziemiach rumuńskich i południowosłowiańskich, 185 (s. 171–197).

Ponadto:

Język polski poza granicami kraju, red. S. Dubisz, Opole 1997.

H. Kubiak, E. Kisielewicz, T. Gromada, *Polonia amerykańska. Przeszłość i współczesność*, Wrocław 1988.

Stan i potrzeby badań nad zbiorowościami polonijnymi, red. H. Kubiak, A. Pilch, Wrocław 1976.

Kontakty języka polskiego z innymi językami na tle kontaktów kulturowych, red. J. Maćkiewicz, J. Siatkowski, Wrocław 1992.

Język polski na świecie. Zbiór studiów, red. W. Miodunka, Warszawa 1990.

E. Sękowska, *Badania języka polskiego poza granicami kraju – przegląd zagadnień*, „Poradnik Językowy” 2008, z. 7, s. 23–37.

Polonia w Europie, red. B. Szydłowska-Cegłowa, Poznań 1992.

XXIV. JĘZYK MÓWIONY

— Specyfika tekstów mówionych i pisanych (rola gestów, mimiki itd. w komunikacji ustnej).

— Właściwości gramatyczne, zwłaszcza składniowe, tekstów mówionych (potok składniowy, anakoluty, równoważniki zdań, wyrazy retardacyjne).

— Właściwości stylistyczne i leksykalne tekstów mówionych (m.in. funkcja zaimków).

— Język mówiony a język potoczny.

— Gatunki wypowiedzi (genry mowy) występujące w komunikacji ustnej różnych odmian dyskursu a gatunki typowe dla komunikacji piśmiennej.

— Wykorzystanie struktury wypowiedzi, właściwości polszczyzny mówionej w tekstach literackich.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 6 (hasła: *Ustna odmiana języka ogólnego, Język ustny a język pisany*), 10 (hasło: *Język mówiony i pisany*), 106.

Ponadto:

J. Antas, *Gest, mowa, myśl*, w: *Językowa kategoryzacja świata*, red. R. Grzegorzyczkova, A. Pajdzińska, Lublin 1996, s. 71–96.

- B.M. Ejchenbaum, *Iluzja narracji mówionej*, w: *Rosyjska szkoła stylistyki*, oprac. M.R. Mayenowa, Z. Saloni, Warszawa 1970, s. 486–490.
- M. Głowiński, *Narracja jako monolog wypowiedziany*, w: *tenże, Gry powieściowe. Szkice z teorii i historii form narracyjnych*, Warszawa 1973, s. 106–148.
- J. Kowalikowa, *Znaczenie i funkcja wyrazów tzw. brzydkich we współczesnej polszczyźnie mówionej*, w: *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej (oficjalnej)*, red. Z. Kurzowa, W. Śliwiński, Kraków 1994, s. 107–115.
- J. Mayen, *O stylistyce utworów mówionych*, Wrocław 1972 (zwłaszcza rozdz. VI: *Gest foniczny*).
- R. Piętkowa, B. Witoszowa, *O funkcji fatycznej w tekstach języka mówionego*, „Prace Językoznawcze”, t. 10, Katowice 1985.
- K. Pisarkowa, *O spójności tekstu mówionego*, w: *Tekst i język. Problemy semantyczne*, red. M.R. Mayenowa, Warszawa 1974, s. 41–72.
- K. Pisarkowa, *Składnia rozmowy telefonicznej*, Kraków 1981.
- R. Przybylska, *Porównanie struktury słownictwa częstego w wypowiedziach mówionych w sytuacji oficjalnej i nieoficjalnej oraz tekstów pisanych w języku polskim*, w: *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej (oficjalnej)*, red. Z. Kurzowa, W. Śliwiński, Kraków 1994, s. 97–107.
- M. Ruskowski, *Dialog powieściowy a współczesna polszczyzna mówiona*, w: *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej (oficjalnej)*, red. Z. Kurzowa, W. Śliwiński, Kraków 1994, s. 131–143.
- A. Skudrzykowa, *Język mówiony w dialogach literackich. O strategii partnera we współczesnej prozie polskiej*, w: *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej (oficjalnej)*, red. Z. Kurzowa, W. Śliwiński, Kraków 1994, s. 123–131.
- Studia nad składnią polszczyzny mówionej*, red. T. Skubalanka, Wrocław 1978.
- Tekst ustny – texte orale. Ustność w literaturze*, red. M. Abramowicz, J. Bartmiński, Wrocław 1989 (wybrane studia).
- S. Tołstaja, *Tekst ustny w języku i kulturze*, „Etnolingwistyka” t. 5, 1992, s. 27–30.
- B. Witosz, *Opis w prozie narracyjnej na tle innych odmian deskrypcji*, Katowice 1997, rozdz. IV: *Opis w tekście mówionym*, s. 105–111.
- B. Witosz, *Rola powtórzeń w tekście literackim stylizowanym na tekst mówiony (na przykładzie monologu wypowiedzianego)*, „Język Artystyczny”, t. 3, Katowice 1985.
- H. Wróbel, *Obraz języka mówionego w „Pamiętniku z Powstania Warszawskiego”*, w: *O języku literatury*, red. J. Bubak, A. Wilkai, Katowice 1981, s. 164–175.

XXV. JĘZYK W INTERNECIE

- Właściwości komunikacji językowej w internecie (dialogowość, spontaniczność, hipertekstowość, zasięg itp.).
- Pisownia internetowa (ortografia i interpunkcja).
- Leksyka internetowa (np. nicki, akronimy, emotikony).
- Internetowe gatunki tekstu.
- Wpływ komunikacji internetowej na język polski.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 106 (s. 62–69), 170 (s. 85–95).

Ponadto:

- Antropologia słowa. Zagadnienia i wybór tekstów*, oprac. G. Godlewski, A. Mencwel, R. Sulima, wstęp i oprac. G. Godlewski, (rozdz. XV: *Słowo w kulturze multimedialnej*), Warszawa 2003, s. 627–670.
- M. Dąbrowska, *Język e-maila jako hybryda mowy i pisma*, w: *Język trzeciego tysiąclecia*, red. G. Szpila, Kraków 2000, s. 95–111.
- Dialog a nowe media*, red. M. Kita, J. Grzenia, Katowice 2004 (studia U. Żydek-Bednarczuk, J. Grzeni, B. Golus, B. Taras, K. Wyrwas).
- W. Gruszczyński, *Czaty w sieci, czyli o (polskich) zwyczajach językowych w Internecie*, „Dialog” 2001, nr 2, s. 11–20.
- J. Grzenia, *Internet jako miejsce dialogu*, w: *Porozmawiajmy o rozmowie*, red. M. Kita, J. Grzenia, Katowice 2003, s. 81–90.
- J. Grzenia, *O grafityzacji pisma*, w: *Spotkanie. Księga jubileuszowa dla Profesora Aleksandra Wilkonia*, red. M. Kita, B. Witosz, Katowice 2005, s. 139–144.
- J. Grzenia, *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2006.
- D. Gut, *Piszę, więc jestem. O języku Internetu*, „Konteksty” 1999, nr 1–2, s. 164–166.
- J. Jagodzińska, *Strona www w procesie komunikacji (w specyficznej sytuacji komunikacyjnej w Internecie)*, w: *Studia pragmatyngwistyczne. Tekst – wypowiedź – dyskurs w dydaktyce szkolnej*, red. J. Porayski-Pomsta, J. Podracki, Warszawa 1998, s. 60–69.
- J. Jagodzińska, *Uśmiech i śmiech w dyskusjach internetowych – o sposobach zapisu uczuć towarzyszących wypowiedzi*, „Poradnik Językowy” 2000, z. 3, s. 38–49.
- J. Jagodzińska, *Dyskurs internetowy*, w: *Czynności tworzenia i rozumienia wypowiedzi*, red. J. Porayski-Pomsta, Warszawa 2002, s. 207–227.

M. Jasińska *Językowy savoir-vivre w Internecie*, w: *Język w komunikacji (3)*, red. G. Habrajska, Łódź 2001, s. 119–125.

Tekst w sieci 1: tekst, język, gatunki, red. D. Ulicka, Warszawa 2009 (wybrane studia).

XXVI. GWARA MŁODZIEŻOWA WE WSPÓŁCZESNEJ POLSZCZYŹNIE

— Język młodzieży – ograniczony, zubożony, prymitywny czy po prostu inny?

— Pojęcia: slang, subkod, gwara, socjolekt.

— Gwara młodzieżowa jako zjawisko socjolingwistyczne, element tworzenia wspólnoty i samoidentyfikacji.

— Dlaczego język ewoluuje? Potrzeba ekspresji a zmiana językowa.

— Mechanizmy powstawania słownictwa młodzieżowego we współczesnej polszczyźnie – omówienie charakterystycznych typów słowotwórczych, z podaniem przykładów.

— Przenikanie elementów gwary młodzieżowej do języka ogólnego.

— Kalki i zapożyczenia obcojęzyczne w języku młodzieży – przejaw globalizacji językowej czy wynik niedbałości?

— Akty grzecznościowe i etykieta językowa w gwarze młodzieżowej.

— Cechy charakterystyczne języka subkultur młodzieżowych (np. na podstawie tekstów piosenek rockowych, hipopowych itp.).

— Język poczty elektronicznej, internetu, SMS-ów – charakterystyka leksykalna, składniowa i ortograficzna.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 25, 55.

Ponadto:

K. Czarnecka, *Uczniowska odmiana współczesnej polszczyzny w świadomości jej użytkowników*, Poznań 2000.

M. Czeszewski, *Słownik slangu młodzieżowego*, Piła 2001.

M. Karwatowska, J. Kozłowska-Szpyra, *Zasady konwersacyjno-grzecznościowe dialogów młodzieżowych w SMS-ach*, w: *Dialog a nowe media*, red. M. Kita, Katowice 2004, s. 141–154.

M. Karwatowska, J. Kozłowska-Szpyra, *Dowcip i wulgarność – cechy rozmów uczniowskich prowadzonych za pośrednictwem SMS-ów*, w: *Dialog a nowe media*, red. M. Kita, Katowice 2004, s. 155–167.

- A. Kondracka-Zielińska, *Hip-hopowcy o ziomalach i lepakach, czyli obraz młodego pokolenia w tekstach „OSTR-ego” i „Kalibra 44”*, „Język Polski w Liceum” 2005/2006, nr 3, s. 73–91.
- U. Kopeć, *Rozwój słownictwa nazywającego uczucia w języku dzieci i młodzieży*, Rzeszów 2000.
- M. Kwiatkowska-Ratajczak, *Między chorałem, rockiem a hip hopem*, „Polonistyka” 2005, nr 3, s. 27–33.
- S. Kwiecień, *Grzeczność językowa młodzieży*, „Język Polski w Gimnazjum” 2004/2005, nr 4, s. 84–90.
- W. Moch, *Słownictwo swoiste polskiej subkultury hiphopowej*, „Język Polski” 2002, nr 3, s. 188–198.
- R. Mrózek, *Słownik motywacyjny antroponimów przewiskowych socjolektu młodzieżowego*, Kraków 2007.
- K. Ożóg, *Kod ograniczony wśród współczesnej polskiej młodzieży*, „Polonistyka” 2002, nr 9, s. 521–524.
- M. Przybysz-Piwkowska, *Język elementem tworzenia lub rujnowania wspólnoty: nastolatki we wspólnocie rodzinnej, szkolnej i środowisku pozaszkolnym*, „Poradnik Językowy” 1996, z. 7, s. 21–27.
- W. Serafin, *Kilka uwag o przenikaniu niektórych leksemów z subkodu rockowego do języka młodzieży*, „Język Polski” 1997, nr 1, s. 17–21.
- R. Zimny, *Mechanizmy samoindentyfikacji i autokreacji w języku wlepkarzy*, „Poradnik Językowy” 2002, z. 6, s. 15–29.

XXVII. STYLE WSPÓŁCZESNEGO JĘZYKA POLSKIEGO

— Styl jako rezultat wyboru środków językowych dla określonych celów komunikacyjnych.

— Zróżnicowanie mowy w różnych sferach życia społecznego. Style funkcjonalne, ich odmiany i rejestry – wydzielane w zależności od różnych czynników komunikacyjnych.

— Bogactwo stylowe języka ogólnego w zestawieniu z innymi odmianami języka, np. terytorialnymi.

— Style funkcjonalne występujące w odmianie mówionej i pisanej.

— Charakterystyka porównawcza dwóch wybranych odmian stylowych języka, uwzględniająca różne płaszczyzny językowe; porównanie zróżnicowanych form gatunków wypowiedzi występujących w kilku odmianach stylu.

— Aktualne tendencje w zakresie przemian poszczególnych odmian stylowych polszczyzny. Interferencje stylów w różnych dziedzinach dyskursu. Ekspansja stylu potocznego.

- Czym styl artystyczny różni się od innych odmian stylowych języka?
- Rola wybranej stylistycznej odmiany języka w literaturze (z uwzględnieniem różnic gatunkowych, w perspektywie historycznej).

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 4 (hasła: *Styl artystyczny, Styl naukowy, Styl publicystyczny, Styl urzędowo-kancelaryjny, Style funkcjonalne*), 6 (hasła: *Ustna odmiana języka, Język ustny a język pisany, Styl potoczny, Styl artystyczny, Styl urzędowy, Styl naukowy*), 134, 140 (rozdz. VI), 144, 151, 170 (s. 107–126), 185, 201.

Ponadto:

- J. Bartmiński, *Styl potoczny jako centrum systemu stylowego języka*, w: *Synteza w stylistyce słowiańskiej*, red. S. Gajda, Opole 1991, s. 33–47.
- D. Buttler, *Polskie słownictwo potoczne*, „Poradnik Językowy” 1977, z. 3, s. 89–98; z. 4, s. 153–163.
- D. Buttler, *Miejsce języka potocznego wśród odmian współczesnej polszczyzny*, w: *Język literacki i jego warianty*, red. S. Urbańczyk, Wrocław 1982, s. 17–28.
- D. Buttler A. Markowski, *Słownictwo współnoodmianowe, książkowe i potoczne współczesnej polszczyzny*, w: „Język a kultura”, t. 1: *Podstawowe pojęcia i problemy*, red. J. Anusiewicz, J. Bartmiński, Wrocław 1991, s. 107–122.
- S. Dubisz, *Styl?*, „Stylistyka” IV, Opole 1995, s. 277–280.
- A. Furdal, *Klasyfikacja odmian współczesnego języka polskiego*, Wrocław 1973.
- S. Gajda, *Podstawy badań stylistycznych nad językiem naukowym*, Wrocław 1982.
- S. Gajda, *Współczesna polszczyzna naukowa. Język czy żargon?*, Opole 1990.
- S. Grabias, *Język w zachowaniach społecznych*, Lublin 1994 (rozdz. 1.1: *Systemy językowe w systemie języka narodowego*, s. 20–26).
- Język religijny dawniej i dziś*, t. 1, red. S. Mikołajczak, ks. T. Węclawski, Poznań 2004; t. 2, red. S. Mikołajczak, ks. T. Węclawski, Poznań 2005; t. 3, red. ks. P. Borkiewicz, S. Mikołajczak, M. Rybka, Poznań 2007 (wybrane studia).
- Z. Klemensiewicz, *O różnych odmianach współczesnej polszczyzny*, Warszawa 1953.
- H. Kurkowska, *Język współczesnej polskiej eseistyki humanistycznej*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” XXXV (1977), s. 103–110.

- M. Nowak, *Język religijny*, w: *Słowo w kulturze współczesnej*, red. W. Kawecki, K. Flader, Warszawa 2009, s. 141–159.
- O języku literatury*, red. J. Bubak, A. Wilkoń, Katowice 1981; studia: H. Wróbla (s. 165–175), M. Zarębiny (s. 209–219), A. Wikonia (s. 221–229).
- B. Witosz, *Dyskurs i stylistyka*, Katowice 2009 (rozdz. 3: *Style typowe w kontekście badań nad dyskursem – części: Odmiany / style funkcjonalne / style komunikacyjne / dyskursy; Zmiany perspektyw badawczych w charakterystyce stylów typowych*, s. 190–203).
- O języku religijnym. Zagadnienia wybrane*, red. M. Karpluk, J. Sambor, Lublin 1988 (wybrane studia – m.in. I. Bajerowej).
- T. Skubalanka, *Język współczesnej polskiej literatury naukowej*, w: *Język polski. Prawność, piękno, ochrona*, red. S. Urbańczyk, Bydgoszcz 1969, s. 35–43.
- T. Skubalanka, *Spółeczne uwarunkowania stylów języka*, „Socjolingwistyka” t. 2, 1979.
- T. Skubalanka, *O rozwoju stylów językowych*, „Stylistyka” II (1993), s. 5–12.
- A. Wilkoń, *Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny*, Katowice 1987.
- T. Zgółka, *Tekstowe, funkcjonalne i pragmatyczne kryteria wyodrębniania stylowych odmian języka*, w: *Synteza w stylistyce słowiańskiej*, red. S. Gajda, Opole 1991, s. 21–31.

XXVIII. STYLIZACJA JĘZYKOWA

- Styl a stylizacja.
- Język dawnych epok a stylizacja archaiczna w literaturze; typy i funkcje stylistyczne neologizmów.
- Zróżnicowanie terytorialne języka a stylizacja gwarowa w literaturze; typy i funkcje stylistyczne dialektyzmów. Parodie ośmieszające ludomanię przy użyciu stylizacji gwarowej.
- Stylizacja środowiska w literaturze, jej odmiany i funkcje.
- Naśladowania stylu indywidualnego (twórcy lub dzieła): aluzja, pastisz, parodia, persyflaż, trawestacja.
- Kształtowanie się wzorca stylu biblijnego w przekładach Biblii a stylizacja biblijna w literaturze polskiej; funkcje tej stylizacji.
- Inne typy stylizacji.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 4 (hasła: *Styl, Styl autora, Stylizacja*), 134, 140 (rozdz. VI), 151 (rozdz. *Styl artystyczny* – 11. *Międzystylowe i międzytekstowe relacje – intertekstualność*, s. 263–267).

Ponadto:

- S. Balbus, *Między stylami*, Kraków 1993.
- S. Balbus, *Stylizacja i zjawiska jej pokrewne w procesie historycznoliterackim*, „Pamiętnik Literacki” 1983, z. 2.
- J. Bartmiński, *Problemy archaizacji językowej w powieści*, w: *Styl i kompozycja. Konferencje teoretycznoliterackie w Toruniu i Ustroniu*, red. J. Trzynadłowski, Wrocław 1965, s. 218–233.
- D. Bieńkowska, *O przeobrażeniach polskiego stylu biblijnego*, „Stylistyka” II, 1993, s. 101–109.
- K. Budzyk, *Gwara a utwór literacki*, w: *Stylistyka – Poetyka – Teoria literatury*, red. K. Budzyk i in., Wrocław 1966, s. 5–14.
- E. Dąbrowska, *Kształcenie porozumiewania się*, Opole 1994 (rozdz. *Style nieartystyczne w artystycznym użyciu*).
- E. Dąbrowska, *Stylistyka intertekstualna a efekt parodii*, w: *Świat humoru*, red. S. Gajda, D. Brzozowska, Opole 2000, s. 557–567.
- S. Dubisz, *Archaizacja w dwudziestowiecznej polskiej powieści historycznej o średniowieczu*, Warszawa 1991.
- S. Dubisz, *Stylizacja gwarowa w polskiej prozie trzydziestolecia powojennego*, Warszawa 1986.
- M. Głowiński, *O stylizacji*, w: *Stylistyka polska. Wybór tekstów*, oprac. E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tataru, Warszawa 1973, s. 249–263.
- K. Handke, *Archaizacja językowa w „Starej baśni” J.I. Kraszewskiego*, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” VI (1959), s. 145–161.
- K. Handke, *Neologizm a język nauki i techniki w stylizacji prozy fantastycznonaukowej S. Lema*, w: *Styl i kompozycja*, red. J. Trzynadłowski, Wrocław 1965, s. 234–247.
- M. Kamińska, *O stylizacji gwarowej w „Chłopach” Reymonta*, „Prace Polonistyczne” XXIV (1968), s. 91–102.
- W. Kubacki, *O stylu biblijnym „Ksiąg narodu i pielgrzymstwa polskiego”*, w: W. Kubacki, *Żeglarz i pielgrzym*, Warszawa 1954, s. 205–274.
- E. Kurzydłowa, *Archaizacja językowa w „Krzyżakach” Sienkiewicza*, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” XIX (1973), s. 39–60.
- M.R. Mayenowa, *W sprawie problematyki stylistycznej staropolszczyzny*, w: *Odrodzenie w Polsce*, t. 3: *Historia języka*, cz. 2, red. M.R. Mayenowa, Z. Klemensiewicz, Warszawa 1962, s. 27–44; przedr. w: M.R. Mayenowa, *Studia i rozprawy*, wybór i oprac. A. Axer i T. Dobrzyńska, Warszawa 1993, s. 49–67.

- E. Pawłowski, *Gwara górska w literaturze pięknej*, „Język Polski” XXXVI (1956), z. 1, s. 45–55.
- K. Pisarkowa, *Funkcje i sposoby stylizacji językowej u Sławomira Mrożka*, „Język Polski” XLV (1965), z. 3, s. 164–178.
- S. Skwarczyńska, *Stylizacja i jej miejsce w nauce o literaturze*, w: *Stylistyka polska. Wybór tekstów*, oprac. E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tatar, Warszawa 1973, s. 227–248.
- M. Szewcowa, *Elementy gwarowe w dramacie „Szewcy” S. I. Witkiewicza*, „Poradnik Językowy” 1969, z. 2, s. 49–60.
- A. Wilkoń, *Problemy stylizacji językowej w literaturze*, „Przegląd Humanistyczny” 1984, z. 3.

XXIX. JĘZYK I STYL UTWORÓW LITERACKICH W RÓŻNYCH EPOKACH

- Styl artystyczny – jego historyczna zmienność.
- Indywidualność artysty a kształtowanie się konwencji literackich.
- Etapy rozwoju języka a periodyzacja dziejów literatury polskiej.
- Charakterystyka języka i stylu wybranej epoki literackiej* na przykładzie dwóch reprezentatywnych dla niej pisarzy – uwzględniająca m.in.:
 - a) przenikanie różnych odmian języka do literatury;
 - b) użycie charakterystycznych elementów i form językowych z różnych podsystemów języka;
 - c) wykorzystanie typowych środków stylistycznych, np. instrumentacji głoskowej, inwersji, określonego typu metafor;
 - d) popularność różnych form gatunkowych.
 - Stylistyczna charakterystyka utworów a program artystyczny ich twórców.
 - Opozycja stylistyczna wobec stylu epoki poprzedniej.

* Charakterystyka powinna dotyczyć innej epoki literackiej niż ta, z którą wiąże się temat z nauki o literaturze wybrany na eliminacje centralne.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 4, 134, 140 (rozdz. VI), 144 (rozdz. *Język artystyczny*, s. 243–293), 151 (rozdz. *Styl artystyczny*, s. 219–362), 157.

Ponadto:

J. Brzeziński, C. Piątkowski, *Teoretyczno-metodologiczne podstawy badań języ-*

koznawczych nad stylem artystycznym, w: „Poznańskie Spotkania Językoznawcze”, t. 9, red. Z. Krążyńska, Z. Zagórski, Poznań 2002.

- K. Budzyk, *Rozwój języka a kształtowanie się stylów piśmiennictwa oraz niektórych form artystycznych literatury pięknej*, w: *Stylistyka – Poetyka – Teoria literatury*, red. K. Budzyk i in., Wrocław 1966, s. 70–98.
- M. Głowiński, *Tradycja literacka (Próba zarysowania problematyki)*, w: *Problemy teorii literatury*, seria 1, wybór H. Markiewicz, Wrocław 1967, s. 343–359.
- M. Głowiński, *Kanony poetyckości i style historyczne*, w: *O współczesnej kulturze literackiej*, t. 1, red. S. Żółkiewski, M. Hopfinger, Wrocław 1973, s. 205–213.
- M. Głowiński, *Gatunek literacki i problemy poetyki historycznej* (rozdz. 1), Wrocław 1969; lub w: *Problemy teorii literatury*, seria 2, wybór H. Markiewicz, Wrocław 1976, s. 109–129.
- M.R. Mayenowa, *Mickiewicz a tradycje stylistyczne oraz O współzależności rozwoju języka literackiego i form literackich*, w: M.R. Mayenowa, *Studia i rozprawy*, wybór i oprac. A. Axer i T. Dobrzyńska, Warszawa 1993, s. 35–47 oraz 69–106.
- T. Skubalanka, *Niektóre problemy historii języka poetyckiego w Polsce*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” XXVI (1968), s. 153–164.
- A. Wilkoń, *Typologia współczesnych stylów literackich. Część I: Style poetyckie*, w: „Język Artystyczny”, t. 8, Katowice 1993.
- Także studia na temat stylu omawianych pisarzy i epoki literackiej (por. wskazówki bibliograficzne w Przewodniku ... i w pracy T. Skubalanki, por. pozycje numer 151 i 157 na liście „Lektury ogólnej”).

XXX. GRAMATYCZNE I LEKSYKALNE PROBLEMY POPRAWNOŚCIOWE WSPÓŁCZESNEJ POLSzcZYZNY

- Jak rozumieć kulturę języka i kulturę słowa?
- Podstawowe pojęcia kultury języka (norma i jej zróżnicowanie, uzus, kodyfikacja, błąd, innowacja).
- Typy błędów.
- Różne kryteria oceny innowacji językowych.
- Odmiany języka a poprawność językowa.
- Propagowanie kultury języka (wydawnictwa, instytucje, działania).

Zagadnienia do wyboru:

- a) Gramatyczne problemy poprawnościowe współczesnej polszczyzny (omówienie różnych zjawisk na podstawie zebranych przykładów):

- zmiany w wymowie i akcentowaniu wyrazów – ocena ich poprawności,
 - zmiany w systemie fleksyjnym – ocena ich poprawności,
 - tendencja do nieodmieniania nazw własnych; przyczyny i skutki tego zjawiska,
 - najczęstsze zakłócenia składniowe (skrótów składniowe, szyk, używanie imiesłowowych równoważników zdania i in.).
- b) Leksykalne problemy poprawnościowe współczesnej polszczyzny (omówienie na podstawie zebranych przykładów)
- przyczyny i następstwa mody językowej,
 - potrzebne i zbędne zapożyczenia,
 - różne typy błędów leksykalnych i frazeologicznych,
 - błędy leksykalne i frazeologiczne a (celowe) naruszenie normy jako zabieg twórczy lub element rozwoju języka.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 6 (hasła: *Kultura języka, O normie językowej*), 15, 17, 48, 57 (hasła problemowe), 60 (hasła problemowe), 83 (hasła problemowe), 99, 109, 110, 125, 138, 139, 146, 167, 181 i pozostałe lektury z „Grupy c”.

Ponadto:

- J. Porayski-Pomsta, *Błędy językowe i ich rodzaje*, w: *Polszczyzna a/i Polacy u schyłku XX wieku*, red. K. Handke, H. Dalewska-Greń, Warszawa 1994, s. 55–66.
- J. Puzynina, *O zasadach współdziałania językowego*, „Prace Filologiczne” XXIII (1986), s. 61–66.
- E. Wierzbicka, *Wolność języka czy wolność w języku?*, „Przegląd Humanistyczny” 1984, nr 11–12, s. 81–86.
- A. Zaręba, *Innowacje a norma językowa*, „Język Polski” LXVIII (1988), z. 1, s. 38–42.

Stałe działy czasopism językoznawczych poświęcone zagadnieniom poprawnościowym: *Objaśnienia wyrazów i zwrotów* w „Poradniku Językowym” i *Ze zjawisk współczesnego języka* w „Języku Polskim”.

Ponadto do zagadnienia a):

- H. Jadacka, *Próba określenia normy składniowej dotyczącej użycia imiesłowowego równoważnika zdania*, w: *Polszczyzna a/i Polacy u schyłku XX wieku*, red. K. Handke, H. Dalewska-Greń, Warszawa 1994, s. 97–112.
- T. Karpowicz, *Próba określenia normy składniowej dotyczącej użycia liczebników*

zbiorowych, w: *Polszczyzna a/i Polacy u schyłku XX wieku*, red. K. Handke, H. Dalewska-Greń, Warszawa 1994, s. 113–122.

B. Kreja, *Językowe i pozajęzykowe przyczyny nieodmienności polskich nazwisk*, „Język Polski” LXXV (1995), z. 1, s. 12–23.

Ponadto do zagadnienia b):

S. Bąba, J. Liberek, *Zmiany znaczeń frazeologizmów*, w: *Język a współczesne społeczeństwo polskie*, red. Z. Zagórski, Poznań 1994.

K. Mosiołek-Kłosińska, *O zakłóceniach łączliwości systemowej wyrazów. Zakłócenie łączliwości a błąd semantyczny*, „Poradnik Językowy” 1997, z. 3, s. 6–21.

E. Sękowska, *Funkcjonowanie nowszych zapożyczeń angielskich we współczesnej polszczyźnie*, „Poradnik Językowy” 1993, z. 5, s. 242–248.

K. Waszakowa, *Tendencje rozwojowe w słowotwórstwie polszczyzny końca XX wieku*, w: *Przemiany współczesnej polszczyzny*, red. S. Gajda, Z. Adamiśzyn, Opole 1994.

XXXI. POLSKA ORTOGRAFIA I INTERPUNKCJA

— Pojęcia ortografii i interpunkcji.

— Litery i znaki ortograficzne, znaki diakrytyczne. Odpowiedniość liter i głosek w polszczyźnie.

— Podstawowe i szczegółowe zasady polskiej ortografii.

— Alfabet łaciński w polskim piśmiennictwie – powody przyjęcia, zalety i wady stosowania alfabetu łacińskiego w polszczyźnie, przebieg procesów adaptacyjnych.

— Zasób znaków interpunkcyjnych w polszczyźnie. Typy znaków interpunkcyjnych i ich funkcje.

— Zasady polskiej interpunkcji, fakultatywne i obligatoryjne przepisy interpunkcyjne, znaczeniotwórcza rola interpunkcji.

— Znaki ortograficzne a znaki interpunkcyjne – łącznik a myślnik.

— Kształtowanie się polskiej ortografii oraz interpunkcji, polskie tradycje piśmiennicze (dawne systemy grafii i przestankowania).

— Rola druku w ewolucji polskiej ortografii i interpunkcji. Autorskie koncepcje polskiej ortografii.

— Ewolucja polskiej ortografii oraz interpunkcji w czasach najnowszych a nowe media i środki techniczne.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 11 (hasła: *Interpunkcja, Ortografia, Ortografia w historii języka polskiego*), 56 (s. 9–92 i 118–151), 58, 129 (s. 59–64 i 142–144).

Ponadto:

- I. Angełowa, *Charakterystyka interpunkcji polskiej w świetle norm i praktyk*, Wrocław 1985.
- M. Bańko, *O słowach zniekształco-nych*, „Poradnik Językowy” 2006, z. 9, s. 17–23.
- A. Berlińska, *Projekt ortograficzny Łukasza Górnickiego*, „Poradnik Językowy” 1993, z. 4, s. 166–176.
- J. Bujak-Lechowicz, E. Polański, *Poprawność ortograficzna i interpunkcyjna a komputer*, w: *Współczesna polszczyzna. Stan. Perspektywy. Zagrożenia*, red. Z. Cygal-Krupa, Kraków – Tarnów 2008, s. 107–116.
- I. Burkacka, *O grach z wielką literą*, w: *Na językoznawczych ścieżkach*, red. A. Mikołajczuk, R. Pawelec, Warszawa 2007, s. 76–83.
- A. Dąbrowska, *Ortografia*, w: *Język polski*, Wrocław 2004, s. 135–163.
- M. Dąbrowska, *Język e-maila jako hybryda mowy i pisma*, w: *Język a komunikacja I*, red. G. Szpila, Kraków 2000, s. 95–111.
- M. Jankowska, *Trzy ortografie polskie w Methodicae grammaticae Jana Ursinusa (1592, 1619, 1698)*, „Poradnik Językowy” 1989, z. 1, s. 46–54.
- S. Jodłowski, *Losy polskiej ortografii*, Warszawa 1979.
- E. Łuczyński, *Po co nam ortografia i interpunkcja?*, „Język Polski” 1996, nr 2–3, s. 184–190.
- E. Łuczyński, *Przyjazna interpunkcja*, Gdańsk 2004.
- E. Łuczyński, *Współczesna interpunkcja polska – norma a uzus*, Gdańsk 1999.
- E. Łuczyński, *Zróżnicowanie stylistyczne interpunkcji polskiej*, „Język Polski” 1996, nr 2–3, s. 29–39.
- J. Podracki, *Gdzie postawić przecinek? Poradnik ze słownikiem*, Warszawa 2010.
- E. Polański, *Ortografia polska dziś*, w: *Z teorii i praktyki dydaktycznej języka polskiego*, red. H. Synowiec, Katowice 2005.
- E. Polański, *Reformy ortografii polskiej – wczoraj, dziś, jutro*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”, 2004, t. 40, s. 29–46, dostępne on-line: http://www.mimuw.edu.pl/polszczyzna/PTJ/b/b60_029-046.pdf.
- E. Polański, M. Szopa, E. Dereń, *Poradnik interpunkcyjny*, Katowice – Chorzów 2010.
- E. i F. Przyłubscy, *Gdzie postawić przecinek? Poradnik przestankowania ze słownikiem*, Warszawa 1993.
- Z. Saloni, *O kodyfikacji polskiej ortografii – historia i współczesność*, „Nauka. Kwartalnik PAN” 2005, nr 4, s. 71–96, dostępne on-line:

<http://www.mimuw.edu.pl/polszczyzna/Saloni/ZS-N05/O~kodyfikacji2.pdf>.
Z. Saloni, *O sytuacji w polskiej ortografii*, „Poradnik Językowy” 1998, z. 4–5,
s. 37–41.

Uchwały ortograficzne Rady Języka Polskiego, dostępne on-line:

http://www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=category&id=43&Itemid=59.

XXXII. PERSWAZYJNA FUNKCJA JĘZYKA W TEKSTACH PROPAGANDY POLITYCZNEJ

— Komunikacja a perswazja: funkcje języka w wypowiedzi i ich odpowiedniki w tekstach propagandowych.

— Prawda – fałsz – kłamstwo. Składniki treści zdania komunikowane w sposób niedopuszczający zaprzeczenia (presupozycja); ich funkcja w wypowiedziach informacyjnych i perswazyjnych.

— Sztuka przekonywania (erystyka) a manipulacja językowa.

— Podstawowe mechanizmy manipulacji językowej, np.:

- a) tendencyjne używanie słów, narzucające wartościowanie z punktu widzenia nadawcy; narzucanie odbiorcom skrajnych ocen i postaw przez wyraziste wartościowanie pozytywne i negatywne ludzi, rzeczy i zjawisk;
- b) narzucanie własnego punktu widzenia przez wypowiadanie sądów w imieniu słuchacza i zbiorowości (w formie „my”, „każdy”, „nikt”);
- c) ukryte sposoby nakłaniania odbiorcy do przyjęcia pewnych postaw (manipulacja treścią presupozycji);
- d) przemilczenie stosowane wobec pojęć tabu oraz użycie litot i eufemizmów dla osłabienia treści nieakceptowanych lub niepożądanych; hiperboliczne określanie własnych sukcesów i porażek przeciwnika;
- e) konstrukcje składniowe służące manipulacji: struktura sloganów;
- f) manipulacja cytatem i relacją w mowie zależnej; pozorne przytoczenie (prozopopeja).

— Pojęcie nowomowy; język w życiu publicznym w państwach totalitarnych. Rytualizacja zachowań językowych.

— Język propagandy w środkach masowego przekazu (analiza wybranych przykładów).

— Jakie odmiany i style języka oraz gatunki wypowiedzi są najbardziej narażone na wpływ propagandy?

— Propaganda a literatura.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 6 (hasło: *Nowomowa*), 8 (J. Frasz, *Język polityki*, s. 318–350), 146 (zwłaszcza J. Bralczyk, *Język polityki i polityków*, s. 111–120; M. Głowiński, *O dyskursie totalitarnym*, s. 241–246; A. Piotrowski, *O dyskursie politycznym*, s. 247–252).

Ponadto:

- A. Barańska, *Adresat i odbiorca perswazji w dyskursie publicystycznym na przykładzie programu T. Lisa „Co z tą Polską”*, w: *Styl, dyskurs, media*, red. B. Bogolebska, M. Worsowicz, Łódź 2010, s. 371–379.
- B. Batko-Tokarz, *Perswazja w dyskursie sejmowym*, Kraków 2008.
- L. Bednarczuk, *Władza nad mową (nowomowa)*, „Pismo” 1981 nr 2, s. 93–102.
- J. Bralczyk, *O języku polskiej polityki lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych*, Warszawa 2003.
- J. Bralczyk, *Poza prawdą i fałszem*, „Teksty” 1981, nr 6, s. 122–133.
- J. Bralczyk, *Strategie propagandy politycznej*, w: „Język a kultura”, t. 4: *Funkcje języka i wypowiedzi*, red. J. Bartmiński, R. Grzegorzczkova, Wrocław 1991, s. 105–115, dostępne także na <http://www.lingwistyka.uni.wroc.pl/jk/>.
- K. Burke, *Retoryka Mein Kampf*, w: *Nowa krytyka. Antologia*, oprac. Z. Łapiński, Warszawa 1983, s. 344–377.
- A. Dąbrowska, *Językowy obraz przeciwnika politycznego*, w: „Język a kultura”, t. 4: *Funkcje języka i wypowiedzi*, red. J. Bartmiński, R. Grzegorzczkova, Wrocław 1991, s. 115–148, dostępne także na <http://www.lingwistyka.uni.wroc.pl/jk/>.
- T. Dobrzyńska, *Zabawy językowe jako forma perswazji w dyskursie publicznym*, w: *Słowo w kulturze współczesnej*, red. ks. W. Kawecki, K. Flader, Warszawa 2009, s. 319–336.
- T. Dobrzyńska, *Metafora w dyskursie politycznym jako skuteczny środek perswazji*, w: *Styl, dyskurs, media*, red. B. Bogolebska, M. Worsowicz, Łódź 2010, s. 267–279.
- Z. Galor, red., *Odmiany życia społecznego współczesnej Polski. Instytucje, polityka, kultura*, Poznań 2010 (wybrane studia).
- M. Głowiński, *Marcowe gadanie*, Warszawa 1991.
- M. Głowiński, *Mowa w stanie obłączenia, 1982–1985*, Warszawa 1991.
- M. Głowiński, *Nowomowa po polsku*, Warszawa 1991.

- W. Gruszczyński, J. Bralczyk, G. Majkowska, *Polszczyzna w komunikowaniu publicznym*, Warszawa 1999.
- Z. Kloch, *Odmiany dyskursu. Semiotyka życia publicznego w Polsce po 1989 roku*, (rozdz. III. 4: *Dyskurs publiczny i językowe strategie kłamstwa*), Wrocław 2006, s. 104–113.
- G. Majkowska, *Czy nowomowa? Język dyskursu politycznego w okresie przemian ustrojowych w Polsce*, „Polonistyka” 1993, nr 2, s. 72–79.
- K. Mosiołek-Kłosińska, *Językowa prezentacja przeciwników politycznych w wypowiedziach kandydatów na prezydenta w kampanii 1995 r.*, „Poradnik Językowy” 1996, z. 1, s. 12–20.
- K. Mosiołek-Kłosińska, *Slogany wyborcze jako wypowiedzi podsumowujące treści głoszone przez polityków (na materiale tekstów z kampanii prezydenckiej 1995 r.)*, „Przegląd Humanistyczny” 1996, nr 4, s. 105–118.
- J. Sambor, *Nowomowa – język naszych czasów*, „Poradnik Językowy” 1985, z. 6, s. 365–377.
- F. Thome, *Drewniany język*, Warszawa 1990.
- M. Tokarz, *Argumentacja, perswazja, manipulacja*, Gdańsk 2006.
- U. Wieczorek, *O dychotomicznym widzeniu świata, czyli o zwalczaniu wroga za pomocą słów*, „Język Polski” LXXIV (1994), z. 4–5, s. 268–277.
- U. Wieczorek, *Wartościowanie. Perswazja. Język*, Kraków 1999.
- P. Wierzbicki, *Struktura kłamstwa*, Warszawa 1986.
- K. Zapała, *Akty deprecjacji językowej w dyskursie polityków – analiza werbalnych i niewerbalnych składników działalności językowej*, w: *Styl, dyskurs, media*, red. B. Bogolebska, M. Worsowicz, Łódź 2010, s. 281–287.

XXXIII. PERSWAZYJNA FUNKCJA JĘZYKA W TEKSTACH REKLAMOWYCH

- Specyfika tekstu reklamowego jako gatunku wypowiedzi (role nadawcy i odbiorcy, pojęcie manipulacji).
- Realizacja funkcji perswazyjnej w reklamach (pożądane cechy komunikatu reklamowego).
- Gramatyka (fleksja, słowotwórstwo, składania) tekstu reklamowego – przykłady.
- Słownictwo i frazeologia reklam. Gry językowe. Forma graficzna zapisu. Przykłady ilustrujące poszczególne zjawiska.
- Istota sloganu i sposoby jego kształtowania (przykłady).

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim: 146 (A.M. Lewicki, *Styl oficjalny i styl potoczny w reklamie*, s. 111–120), 174.

Ponadto:

- S. Camm, *Strategie kreacji reklamowej*, w: *Styl, dyskurs, media*, red. B. Bogolebska, M. Worsowicz, Łódź 2010, s. 251–265.
- M. Golka, *Świat reklamy*, Warszawa 1994.
- J. Grzenia, *Funkcje języka mówionego jako składnika reklam radiowych*, w: *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej (oficjalnej)*, red. Z. Kurzowa, W. Śliwiński, Kraków 1994, s. 261–268.
- G. Habrajska, *Stylistyczne gatunki reklamy*, w: *Styl, dyskurs, media*, red. B. Bogolebska, M. Worsowicz, Łódź 2010, s. 241–249.
- J. Ignatowicz-Skowrońska, *Związki frazeologiczne w reklamie prasowej*, w: *Polszczyzna a/i Polacy u schyłku XX wieku*, red. K. Handke, H. Dalewska-Greń, Warszawa 1994, s. 325–340.
- J. Kamińska-Szmaj, *Slogan reklamowy – budowa składniowa*, „Poradnik Językowy” 1996, z. 4, s. 13–22.
- M. Kochan, *Slogany w reklamie i polityce*, Warszawa 2002.
- A.M. Lewicki, *Frazeologizmy w sloganach reklamowych*, w: *Kreowanie świata w tekstach*, red. A.M. Lewicki, R. Tokarski, Lublin 1995, s. 215–228.
- J. Maćkiewicz, *Metafora w reklamie*, w: *Kreowanie świata w tekstach*, red. A.M. Lewicki, R. Tokarski, Lublin 1995, s. 229–238.
- K. Ozóg, *Kilka uwag o języku reklamy radiowej i telewizyjnej*, „Język Polski” LXXV (1995), z. 4–5, s. 273–279.
- E. Pleszkun-Olejniczakowa, *„Słowo na sprzedaż i sprzedaż słowa”. Słowem o reklamie werbalnej*, w: *Słowo w kulturze współczesnej*, red. ks. W. Kawecki, K. Flader, Warszawa 2009, s. 250–272.
- O. Reboul, *Kiedy słowo jest bronią*, w: *Język i społeczeństwo*, red. M. Głowiński, Warszawa 1980, s. 299–337.
- K. Skowronek, *Reklama. Studium pragmatolingwistyczne*, Kraków 1992.
- J.P. Sterne, *Manipulacja za pośrednictwem cliché*, w: *Język i społeczeństwo*, red. M. Głowiński, Warszawa 1980, s. 282–298.
- E. Szczęsna, *Poetyka reklamy*, Warszawa 2001.
- R. Zimny, *Niektóre cechy składni współczesnego sloganu reklamowego*, „Język Polski” LXXVI (1996), z. 2–3, s. 147–154.

R. Zimny, *Wartościowanie i magia w języku reklamy*, w: *Kreowanie świata w tekstach*, red. A.M. Lewicki, R. Tokarski, Lublin 1995, s. 239–254.

XXXIV. ETYKIETA JĘZYKOWA

- Pojęcie etykiety językowej.
- Typy aktów etykiety językowej.
- Tendencje rozwojowe polskiej etykiety językowej. Zmiany w polskiej etykietce językowej.
- Etykieta w nowych mediach (czaty, listy elektroniczne).

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim 6 (hasło: *Etykieta językowa*), 164 (s. 49–82, zwłaszcza: *Semantyka zwrotów grzecznościowych*, s. 56–66), 204.

Ponadto:

- R. Huszcza, *O gramatyce grzeczności*, „Pamiętnik Literacki” 1980, nr 1, s. 175–186.
- R. Huszcza, *Honoryfikatywność*, Warszawa 1996, rozdz. *Etykieta językowa a honoryfikatywność*, s. 203–237.
- M. Jasińska, *Językowy savoir-vivre w Internecie*, w: *Język w komunikacji (3)*, red. G. Habrajska, Łódź 2001, s. 119–125.
- M. Marcjanik, *Granice polskiej grzeczności językowej*, „Poradnik Językowy” 1993, z. 67, s. 375–382.
- M. Marcjanik, *Grzeczność w komunikacji językowej*, Warszawa 2007.
- E. Tomiczek, *System adresatywny współczesnego języka polskiego i niemieckiego. Socjolingwistyczne studium konfrontatywne*, Wrocław 1983.
- K. Ożóg, *Zwroty grzecznościowe współczesnej polszczyzny mówionej*, Kraków 1990.
- „Język a kultura” t. 6: *Polska etykieta językowa*, red. J. Anusiewicz, M. Marcjanik, Wrocław 1992, dostępne także na <http://www.lingwistyka.uni.wroc.pl/jk/> (wybrane studia).

XXXV. WARTOŚCIOWANIE W JĘZYKU I W TEKŚCIE

- Typy wartości (różne klasyfikacje):
 - a) podstawowe i instrumentalne;
 - b) transcendentne i nietranscendentne;

- c) moralne, poznawcze, estetyczne, witalne, odczuciowe.
- Środki wyrażania wartości w języku i w tekście:
 - a) słownictwo oceniające (miejsce oceny w strukturze znaczenia wyrazu);
 - b) morfologia w służbie wartościowania (przykłady nacechowanych konstrukcji słowotwórczych i wzorów odmiany wyrazu);
 - c) składnia a wartościowanie;
 - d) ukryte sądy wartościujące.
- Wpływ obowiązującego systemu wartości na język (przykłady).
- Słownictwo etyczne w polszczyźnie.
- Wartościowanie jako podstawa wspólnoty przekonań i więzi społecznych.

Lektura:

- Co badania filologiczne mówią o wartości*, red. A. Bogusławski i in., Warszawa 1987.
- M. Danielewiczowa, *O pojęciu konotacji wartościującej*, w: *Studia semantyczne* red. R. Grzegorzczkowska, Z. Zaracz, Warszawa 1993, s. 131–142.
- L. Dyczewski, *Wartości w kulturze polskiej*, Lublin 1993.
- Język w kręgu wartości. Studia semantyczne*, red. J. Bartmiński, Lublin 2003 (wybrane studia).
- E. Laskowska, *Wartościowanie w języku potocznym*, Bydgoszcz 1992.
- E. Masłowska, *Kształtowanie się wtórnych znaczeń wyrazów pod wpływem obowiązującego w danym społeczeństwie systemu wartości*, w: „Język a kultura”, t. 2: *Zagadnienia leksykalne i aksjologiczne*, red. J. Bartmiński, J. Puzynina, Wrocław 1991, s. 181–186; dostępne także on-line: <http://www.lingwistyka.uni.wroc.pl/jk/>.
- Nazwy wartości: studia leksykalno-semantyczne*, red. J. Bartmiński, M. Mazurkiewicz-Brzozowska, t. 1, Lublin 1993 (wybrane studia).
- A. Pajdzińska, *Wartościowanie we frazeologii*, w: „Język a kultura”, t. 3: *Wartości w języku i tekście*, red. J. Puzynina i J. Anusiewicz, Wrocław 1991, s. 15–28; dostępne także on-line: <http://www.lingwistyka.uni.wroc.pl/jk/>.
- J. Puzynina, *Język wartości*, Warszawa 1992.
- J. Puzynina, D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Co język mówi o wartościach współczesnych Polaków*, „Ethos” 1992, nr 18/19, s. 215–227.
- J. Puzynina, *Słowo – wartość – kultura*, Lublin 1997 (rozdz. *O wartościowaniu w tekstach wiadomości prasowych*, s. 279–288).
- J. Puzynina, *O pojęciu słownictwa etycznego*, „Prace Filologiczne” XXX (1982), s. 119–127.

XXXVI. ETYKA KOMUNIKACJI JĘZYKOWEJ

- Pojęcie „szczęścia komunikacyjnego” – „fortunności wypowiedzi”.
- Problem szczerości: prawda i fałsz.
- Grzeczność a etyka wypowiedzi (wyrażenia osłabiające, łagodzące wypowiedź).
- Zasady etyczne obowiązujące nadawcę wypowiedzi (przykłady ich naruszenia).
- Zasady etyczne obowiązujące odbiorcę wypowiedzi (przykłady ich naruszenia).
- Etyka komunikacji językowej a pojęcie manipulacji.

Lektura:

Odpowiednie pozycje z „Lektury ogólnej”, przede wszystkim 170 (s. 192–202).

Ponadto:

Antropologia słowa. Zagadnienia i wybór tekstów, oprac. G. Godlewski, A. Mencwel, R. Sulima, wstęp G. Godlewski, (rozd. IV: *Współbycie w słowie*), Warszawa 2003, s. 153–188.

J. Bralczyk, *Poza prawdą i fałszem*, „Teksty” 1981, nr 6, s. 122–133.

J. Puzynina, *Słowo – wartość – kultura*, Lublin 1997 (rozd. *Trzeba myśleć o wartościach*, s. 262–267; *Biblijna etyka mowy a współczesna filozofia języka*, s. 59–75; *Język porozumienia, język agresji, język alienacji*, s. 76–81).

J. Puzynina, *O języku wartości w szkole*, „Polonistyka” 1996, nr 4, s. 196–201.

J. Puzynina, *O zasadach współdziałania językowego*, „Prace Filologiczne” XXXIII (1986), s. 61–66.

J. Puzynina, *U podstaw etyki mowy*, „Ethos” 1988, z. 2–3, s. 129–133.

J. Puzynina, *Etyka mowy – istotny element kultury słowa*, w: *Słowo w kulturze współczesnej*, red. W. Kawecki, K. Flader, Warszawa 2009, s. 23–36.

J. Puzynina, A. Pajdzińska, *Etyka słowa*, w: *O zagrożeniach i bogactwie polszczyzny*, Wrocław 1996, s. 35–45.

P. Wierzbicki, *Struktura kłamstwa*, Warszawa 1986.

XXXVII. A IMIĘ JEGO BĘDZIE... – DAWNE I WSPÓŁCZESNE ZJAWISKA W OBRĘBIE WYBRANYCH TYPÓW ANTRAPONIMÓW (IMIONA, PRZEZWISKA, PSEUDONIMY)

Temat konkursowy z lat poprzednich

— Czym odróżniają się nazwy własne (nomina propria) od wyrazów pospolicznych (nomina appellativa)? Co różni te klasy wyrazowe w wymiarze językowym, zwłaszcza semantycznym?

— Nadawanie imienia jako akt performatywny. Czym się różni pod względem pragmatycznym nadawanie imienia od przybierania pseudonimu i zyskiwania przezwiska?

— Jakie funkcje w życiu społecznym pełnią imię, przezwisko, pseudonim? Czym różnią się między sobą te typy nazw własnych? Jakie względy przesądzają o ich używaniu? Co jest brane pod uwagę przy wyborze ich postaci? Jak przedstawia się kwestia produktywności słowotwórczej każdego z wymienionych typów antroponimów?

— Na czym polega magiczna funkcja antroponimów? Jak historycznie zmieniła się rola i charakter tego zjawiska?

— Jaki status prawny i kulturowy mają współcześnie w Polsce imię i przezwisko? Czym różni się stan obecny od stanów dawnych, począwszy od okresu staropolskiego? Czym różni się obecny status imienia w Polsce od statusu imienia w innych, wybranych krajach?

— Jakie mody na imiona w Polsce daje się zaobserwować od okresu powojennego aż do współczesności? Jak można uzasadnić te zjawiska?

— Na czym polega swoistość przezwisk oraz pseudonimów? Czym różni się motywacja wyboru imion od motywacji wyboru przezwisk i pseudonimów?

— Na czym polega proces apelatywizacji i czym różni się od procesu onimizacji? Jakie czynniki mogą przesądzać o migracji jednostek wyrazowych między klasami nazw własnych i apelatywów?

Bibliografia:

- N. Ananiewa, *Miejsce i funkcje przezwisk w słowiańskich systemach onomastycznych (na przykładzie języka polskiego i rosyjskiego)*, w: *Przezviska i przydomki w językach słowiańskich*, cz. 1, red. S. Warchoł, Lublin 1998.
- J. Bubak, *Nadawanie imion w Polsce w świetle przepisów administracyjnych*, w: *Onomastyka w dydaktyce szkolnej i społecznej*, red. E. Homa, Szczecin 1988.
- A. Cieślakowa, *Imiona i nazwiska we współczesnej polszczyźnie. Moda i użycia tekstowe*, w: *Polszczyzna a/i Polacy u schyłku XX wieku*, red. K. Handke, H. Dalewska-Greń, Warszawa 1994.

- A. Cieślíkowa, *Z dziejów nazw własnych w języku polskim. Dziedzictwo i innowacje*, w: *Studia Historycznojęzykowe*, t. III, red. K. Rymut, W.R. Rzepka, Kraków 2000.
- A. Cieślíkowa, *Nazwy własne we współczesnym języku polskim*, w: *Polszczyzna 2000: orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*, red. W. Pisarek, Kraków 1999.
- A. Cieślíkowa, *Indywidualne, narodowe, uniwersalne w nazwach własnych*, „*Onomastica*” 1992, t. XXXVII.
- J. Dunin, *Wstęp do pseudonimologii*, „*Nowe Książki*” 1993, nr 7.
- K. Gładych, *Administracyjna zmiana imion i nazwisk*, Gliwice 2005.
- E. Grodziński, *Wieloznaczność imion własnych*, „*Poradnik Językowy*” 1973, z. 4.
- Z. Kaleta, *Wartości i antywartości w staropolskich odapelatywnych nazwach osób (wiek XIV–XV)*, w: *Nazwy własne a kultura. Polska i inne kraje słowiańskie*, red. Z. Kaleta, Warszawa 2003.
- M. Karplukówna, *Polskie imiona słowiańskie*, Kraków 1973.
- C. Kosyl, *Forma i funkcja nazw własnych*, Lublin 1983.
- R. Łobodzińska, L. Tomczak, *Współczesne przerwiska polskie. Analiza formalna i znaczeniowa*, Wrocław 1988.
- M. Malec, *Imię w polskiej antroponomii i kulturze*, Kraków 2001.
- M. Malec, *Kształtowanie się kategorii imienia w polskim systemie antropomicznym (zarys problematyki)*, w: *Antroponomia słowiańska*, red. E. Wolnicz-Pawłowska i J. Duma, Warszawa 1996.
- M. Malec, *O imionach i nazwiskach w Polsce. Tradycja i współczesność*, Kraków 1996.
- W. Mańczak, *Jeszcze o istocie nazw własnych*, w: *Onimizacja i apelatywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok 2006.
- R. Mrózek, *Nazwy własne jako przedmiot badawczy onomastyki*, w: *Nazwy własne w języku, kulturze i komunikacji społecznej*, red. R. Mrózek, Katowice 2004.
- Nazwy własne a kultura*, red. Z. Kaleta, Warszawa 2003.
- Prawo o aktach stanu cywilnego*, „*Dziennik Ustaw*” 1986, nr 36, poz. 180.
- E. Rudnicka, *Eponimizmy versus eponimy. Eponimizmy jako efekt mechanizmu apelatywizacji eponimów*, w: *Onimizacja i apelatywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok 2006.
- K. Rymut, *Apelatywy onimiczne i ich miejsce w systemie języka*, w: *tenże, Szkice onomastyczne i historycznojęzykowe*, Kraków 2003.

- K. Rymut, *Granica czy sfera przejściowa między nomen appellativum a nomen proprium*, w: tenże, *Szkice onomastyczne i historycznojęzykowe*, Kraków 2003.
- E. Rzetelska-Feleszko, *Czy nazwy własne mają wartość?*, w: *Onimizacja i apetywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok 2006.
- E. Rzetelska-Feleszko, *W świecie nazw własnych*, Warszawa – Kraków 2006.
- D. Świerczyńska, *Polski pseudonim literacki*, Warszawa 1999.
- L. Tomczak, *Nieoficjalne antroponimy jako przejaw zachowań językowych w społeczności wiejskiej Smęgorzowa (Tarnowskie)*, w: *Język a kultura*, t. 6: *Polska etykieta językowa*, red. J. Anusiewicz i M. Marcjanik, Wrocław 1991.
- E. Umińska-Tytoń, *Niektóre kulturowe aspekty współczesnego imiennictwa polskiego*, w: *Nazwy własne a kultura. Polska i inne kraje słowiańskie*, red. Z. Kaleta, Warszawa 2003.
- D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Akty mowy*, w: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin 2001.

Wykaz źródłowych słowników i encyklopedii:

- J. Bubak, *Księga naszych imion*, Wrocław 1993.
- J.S. Bystron, *Księga imion w Polsce używanych*, Warszawa 1938.
- W. Cienkowski, *Tajemnice imion własnych*, Warszawa 1992.
- Encyklopedia języka polskiego*, red. S. Urbańczyk, wyd. 3. popr. i uzup., Wrocław 1999 (wybrane hasła: akt mowy, antroponimia, imię własne, nazwa osobowa, przewisko).
- Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, red. K. Polański, wyd. 2. popr. i uzup., Wrocław 1999 (wybrane hasła: akt mowy, antroponimia, imię własne, nazwa osobowa, przewisko).
- A. Fedak, *Przekładaniec imieninowy*, Warszawa 1991.
- H. Fros, *Twoje imię – przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*, Kraków 2002.
- J. Grzenia, *Słownik imion*, Warszawa 2004.
- W. Kopaliński, *Słownik eponimów, czyli wyrazów odmiennych*, Warszawa 1996.
- B. Kupis, *Najciekawsze imiona*, Warszawa 2000.
- R. Mrózek, *Słownik motywacyjny antroponimów przewiskowych socjolektu młodzieżowego*, Kraków 2007.
- Polskie nazwy własne*. Encyklopedia, red. E. Rzetelska-Feleszko, Warszawa – Kraków 1998 (przykładowe artykuły: A. Cieślíkowa, Przewiska, Z. Kaleta, *Znaczenie nazw własnych – kontrowersje i polemiki i in.*).

- A. Sieradzki, *Znaczenie imion*, Warszawa 2003.
- T. Sinka, W. Piszczek, *Patronowie imion*, Kraków 2004.
- Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*, red. A. Cieślíkowa, M. Malec i K. Rymut, t. 1–7, Kraków 1995–2002.
- Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, wyd. K. Rymut, Kraków 1995.
- Słownik staropolskich nazw osobowych*, red. i wstęp W. Taszycki, t. 1–6, Wrocław 1965–1983; t. 7: Suplement, pod kier. M. Malec, Wrocław 1984–1987.
- I. Szajkowska, *Mowa imion*, Warszawa 1997.

Materiały dodatkowe dostępne w internecie:

Zalecenia dla Urzędów Stanu Cywilnego na stronie Rady Języka Polskiego, www.rjp.pl.

Orzeczenia i opinie Rady Języka Polskiego, www.rjp.pl.